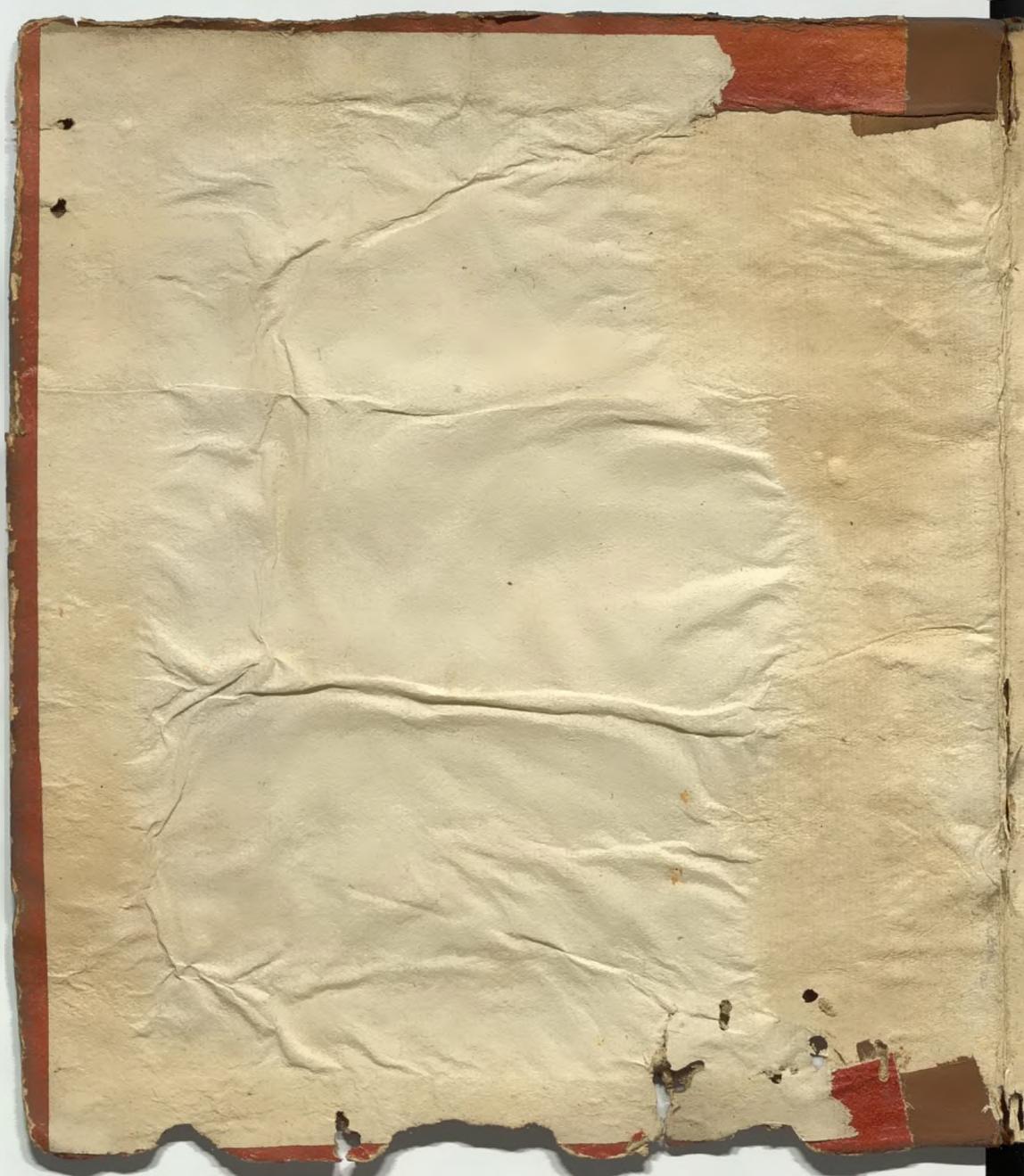

A

B

3671

Bibliothek
des
Zentral-Instituts
für
Oberschlesische Landesforschung

Zentral-Institut

für

Oberschlesische Landesforschung

Bücherverzeichnis Nr. 3671

Buchzeichen Nr. A/Polon. hist.

Standplatz Nr. I/169 33

W. H. D. I. B.

905

W. H. D. I. B.

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

905

STANISLAI
OKSZYCG
ORZECHOWSKI
ROXOLANI.
FIDELIS SVBDITVS
Sive
DE INSTITUTIONE REGIA
Ad
SIGISMUNDUM AUGUSTUM
LIBRI DUO
QUOS

Fr. PAVLVS ANTONIVS Radzinski
Gvadianus Sanocensis, in gratiam & ho-
norem Mæcenatum Suorum publicæ luci
RESTITUIT.

Bibliothek

Cum licentia Superiorum.

Zentral-Institut
für
Landesforschung

VARSAVIAE
Typis S. R. M. in Collegio Schol. Piarum
Anno Domini 1697.

Jn Arma Gentilitia Perantiquæ Domus. ORZECHOVIANÆ.

220224 I

+ Biblioteka
Miejska w Szczecinie

Non Hydras Gelone tuas , non monstra timebit
Gens, in ORZECHOVIA quæ tenet Arma Domo
En habet? ut feriat monstrorum colla Securim ;
Eorū Stylus horrendis ipse tremendas hydris :
Hostibus est atrox ; Lechicum dum protegit Orbem,
Pandit incessu ad cœdia quæcūq; viam.

Ad

PERILLUSTREM
MAGNIFICVM
Ac GENEROSUM DOMINUM
D. FRANCISCUM
Ab ORZECHOWCE
O K S Z Y C
ORZECHOWSKI.
VENATOREM & JUDICEM
CAPTVRALEM
Terræ Premisliensis &c. Dominum ac
Benefactorem colendissimum.

SOn Erythreo lectas in littore margari-
tas, aut aureum Colchidis vellus, sed o-
mni pretiosissimo excellentiorem honora-
rio gratæ mentis tesseram, Oratorum fa-
cile primi Avi Tui præclarum opus Tuis sisto ocu-
(2) lis Peo-

lis Perillustris Magnifice ac Generose Domine Co-
gnata Pallas omnem facultatum superat præstanti-
am, singuli literarum vertices non ab atramento
Cymmerium colorem, sed ab auro splendorem mu-
tuare deberent, tunc sicut nunc sapientia precel-
lunt refertas doctis voluminibus bibliothecas ita
meridianò soli palmam decoris extorquerent. Ge-
minos hic revolves de institutione Regia libros, quo-
rum neuter melius purpuratos in Sigismundo Au-
gusto Rege informat Principes, sed uterq; optime.
Arcana quædam illis inest voluptas, quo diutius
leguntur, eò diutius legendi, animis ingerunt appe-
titum. Licuit Socrati apud Xenophontem libros
appellare thesauros Reipublicæ, liceat & mihi bi-
num istud ærarium cum illo comparare, quod si-
mul ditat & agenda dictat & Regibus regulas præ-
scribit fortunato omne emeritam in folio collocat de-
xteritatem. Solius istius libri beneficium est, quia
manus una circumfert immensæ sapientiae compen-
dia. Norunt artium summæ. Norunt mediæ se-
aditu eius non arceri, ubi domicilium fixit omnis
penè literatura. Quid elaboratum industriâ & per-
fectum ingenio prodijt? quod hic non lateat? quis
dignior purpurato lectore codex Fideli subdit? Nolim

Nolim Ptolomæi Regis volumina præ illo, ut pos-
te illo, ut pote multorum scriptorum analecta sub-
tili complectente Laconismo. Tua est Minerva ista
Perillustr. Magnifice ac Generose Domine quia
sapientissimi Avi Tui, de Tuis ergo dum Te colo
donis sapientiae fontes ad primum facio recurrere
principium. Ut video geminum ORZECCHO-
VII calletis bene stylum; Palladis & Bellonæ,
dōctum & ferreum; Utrumq; mea reveretur sub-
missio, sed alterum cernua, quia exanimis procum-
bendo adorabat hostilitas. Sive Artibus, sive Mar-
ti vacatis in admirationem vestri vocatis ex utroq;
Cæsares, hostium cæsores; quibus laudibus vos
cumulare debeam, ignoro; velle Tulliano in pane-
gyres excurrere calamo, sed apertè ogeritur: Alta
petis Phæton, non est mortale, quod optas. Vnum
Te Perillustris Magnifice ac Generose Domine en-
comiis meis præfigo scopum. Evidem factorum
Tuoru major est gloria, quam ut comprehendendi vale-
at, etiamsi stylus virtutem æquaret, nihilominus
thaumaturga quia Antonij audet eo eluctari facul-
tas, quo Te præclarè consumata, in Patria & pro Pa-
tria in bello magni affectus documēta librarūt: facit

da, quia secunda affectuum; vellet cedris impri-
mere Nomen Tuum, aut æternum duraturis ada-
mantibus, sed firmior in corde charta: illum tra-
balibus æviterne descriptum circumferet literis.
Mirabilis sanè Venatores, qui animos venaris, pro
retibus adhibens humanissimam in omnes benevo-
lentiam: utinam quantotius illas venari valeas
curules, quas pridem meruisti. Si licet feram di-
cere fortunam? Tibi Venator Gloriosissime in spo-
lium cedat: si illaqueabilis est aries felicitatis Col-
chicæ, illum Tua Venator industrie comprehendat
activitas. Non sine fundamento lancem æquitatis
favorabile Quintum Premisionium suffragium
Tibi concredidit; scivit bene, quia alterum Te
indoles Tua repræsentat Lycurgum, qui ne la-
tum quidem ungvem à recti tramite discedat. Va-
cante sede ad Te transfertur iurisdictio exami-
nandi nocentes, ne ab una pecude infecta vitiorum
lue, transferatur ad universitatem malum. Cha-
rismata Tua, quæ divisa beatos efficerent, & Tu
collecta tenes, cogitare tantum indocilitas mea po-
test, non emeritis honorare laudibus: talis ac tan-
tus es? qualem si prisca tulissent sæcula, Tu La-
tia vel Numafores, vel Numen Athenis, Dum Te
Tuum.

Tuumq; ILLUSTRISSIMUM GERMA-
MUM SAMUELEM ab ORZECHOWCE in
KRZYWCZA OKSZYC ORZECHOWSKI
CASTELLANUM PREMISLIENSEM &c.
Dominum meum ac Benefactorem perenni grati-
tudine studioq; colendissimum considero, cognosco,
quia estis ambo pares animis, ambo præstantibus
armis, & ut verum fatear Arcades ambo. Non
miror ad eam lucem Vestram ORZECHOVII
pervenisse familiam, quæ meridianæ posset æquipa-
rari claritati, si non pulchrius est à virtute, quam
à Planetis decus: quandoquidem tot soles, quot
ex Paterna linea KALINOVII ZEBRZYDO-
VII, CZEKLINSCII, HERMANOWSCYI,
MIACZYNSCII, GROCHOWSCYI, ac alijs
innumeri Poloniæ Senatores ac Quirites ad Genti-
tilios Vestros splendores consanguineam superad-
dunt elegantiam; tot astra; quot à ducentis & ul-
tra annis Senatoriae togæ quasi hæredes FREDRO-
VII stricto Vobis Syderibus sociantur fædere.
Ex Materna linea Tibi Sanguine junctos dum pæ-
nitiori mentis reflexione concipio, imaginor in
BORKOWSCYIS Atlantes, in LANC-
KORONSCYIS Hercules in IACIMIRSCYIS

Epa-

Epaminondas in SIEKIERZYNSCYIS, Themi-
mistocles in HINCOVIIS Theseos, Patriæ succol-
latores, defensores, & ornamenta. Tum si ad Incli-
tam Colligatorum attendo seriem; ecce statim ad.
verto Illustrissima ZAMOYSCYORUM Nomi-
na, Celfissima OLSZOVIORUM, Bellicosissima
DYDINSCYORUM aliorumq; quam plurimo-
rum, quos tibi sanguine fæderatos cognosco, genti-
lityis ceris eum augmentare decorum, quem Hera-
clidas Romanos veteres fasti habuisse commemo-
rant. Generosissimi Poloniæ Proceres, sive togam
induant, sive sagum, gloriosissimi manus dexteriti-
tate, lingue facundiâ Regno utilissimi VAPo-
VII Vestræ gloriæ consortes, Vobis affinitate pro-
ximâ juncti, quid? Nonne sociati Scipionibus
Metelli Drusis Camilli videntur; inter quos dum
Excellentissimum cerno Perillustrem Magnificum
ac Generosum Dominum CONSTANTINUM
de RADOCHOMIE in NIECZUIOW W A-
POWSKI VEXILLIFERUM SANOC EN-
SEM &c. ingenuè profero, quia talibus Romana
antiquitas Heroibus orbis regendi frena concede-
bat. Hæc igitur est compendiosissima Virorum &
gestorum Ilias, quam nucleus ORZECHOVIA-
NVS

NUS complectitur; ex cortice decoris extrinseci;
ex medulla internæ virtutis opinamur, Nucem
hanc annosæ vetustatis non conterendam molarि-
bus. Stabit per antiqua Domus ORZECHOVI-
ANA inconcussa tempestatibus belli, quousq; mun-
di machina in suo vigore perseverabit. Illam evel-
lere non est idem quod Nucem decerpere. Nullas
in suo sinu educat umbras, cui sola ex usu est educare
terrarum lumina; nec obscurior infamat exortus,
quorum Nomina occasum nesciunt. Non egena
laudum est propago ORZECHOVIORVM, quæ
domestica Auorum, & quotidiana successorum facta
recenset. In horum Te catalogo Perillustris Ma-
gnifice ac Generose Domine felicitas cellocavit, cu-
ius ego Nomen non tam elogio prosequor, quam
inflama submissione honoro. Evidem ad innumera
Tua in me beneficia inumeras deberem laudes re-
ferre, sed inopem me verborum, copia merito-
rum Tuorum fecit. suscipe libenter hoc munus
quod propensio mea omnibus muneribus excellen-
tius reputat ab ORZECHOVIO emanan-
tem Minervam, ad Te ORZECHOVI-
VM refero FIDELEM SUBDITU M
fidi Regum Poloniae subdito dedicans: Vide bis

*ex me fidelissimum semper Nominis Tui Encō-
mias̄ten, qui pro meo candore, bracteata honoris,
diuturna vita, voveo s̄ecula.*

PERILLVSTRIS MAGNIFICAË
ac Generosæ Dominationis
Vestræ.

Humillimus

Fr. Paulus Antonius Radzinski
Gvadianus Sanocensis.

Ord. Minorum Conventualium

S. FRANCISCI.

APPROBATIO.

STANISLAI OKSZYC
ORZECHOWSKI FIDELIS
SVBDITVS sive de Institutio-
ne Regia libri duo &c. quia ni-
hil continent, quod fit fidei dis-
sonum; vel bonis moribus con-
trarium; possunt reimprimi.
Datū in Cōventu Augustiniano
Varsaviæ 26. Septembris. 1696.

*M. F. Laurentius Czepanski
Augustinianus Librorum Censor
mpp.*

Plutarchus in Apophegmatibus.

*Demetrius Phalereus Regem Pto-
lomæum prudenter admonebat, ut
conscriptos de Regno Imperioq; li-
bros ultro, alacriterq; lectitaret.
Nam quæ (inquit) amici non au-
dent Principes monere, ea in li-
bris descripta sunt.*

(+) (+) (+) (+)

JN FIDELEM SUBDITUM
STANISLAI
OKSZYC
ORZECHOWSKI
ROXOLANI
AD SIGISMUNDVM AVGVSTVM
POLONIAE REGEM.

Præfatio.

Vm in Russiam cuncta modò in-
flueret Scythia, metuq; hostili con-
vellerentur hîc apud nos omnia; re-
ipsa coactus, ad te misi ea nomi-
natim, quæ compresso nomine dudum edide-
ram. Cùm enim propositi anniversario hosti
in Russia essemus, adductus sum aliquot ab hinc
annis, partim fide erga te mea, partim verò
charitate patriæ, ut tibi designato tûm primùm
Regi ea proponerem, quibus tu patri succedens,
uti posses pro salute nostra. Neq; verò à me id

Tartari, et
niversaria
calamitas
Russiae.

Causa scri-
bendi fide-
lis subditis.

A

arro-

arroganter factum existimari debet, arrogantiæ enim ibi locus non est, ubi ipsius authoris ratio nulla est; sed cum in metu servitutis & nos assiduè versaremur, & tu propugnator Sarmatiæ designatus nobis es, de summorum Philosopherum sententia ostenderam tibi, communis fidelis subditi nomine, qualem te Regem esse à pueritia conveniret; si & Russiam servitute liberare, & communem regni tui libertatem præstare velles, ut hoc nomine, nullam aliam gratiam abs te inirem, præter eam, quæ à bono Rege, subdito debetur fidi. Verum enimverò metus præsentis mali cöegit me, ut eadem mitterem ad te denuò, non jam communis, sed proprio meo nomine, ut nomen ipsum admoneret te, quo loco, quantòc; nunc simus in periculo. Es tu quidem ab avis, ac proavis Sarmatiæ Rex; sed tamen pro generis ac nominis tui amplitudine, nullum aliud munus, neque te Rege dignius à tuis expectabis, quam ut ab ijs certior fias, cuiusmodi te Regem sibi velint esse: quid desiderent in te: quid requirant à te: quovè totum velint propendere te. Nequè enim in eo posita sunt tibi omnia, quod Rex à Polonis appellatus es, sed, quod secundum hoc nomen

Præfatio

3

nomen regnas, in eo summa est tibi rei: alterum enim horum benevolentiae est subditorum, alterum vero virtutis atque præstantiae Regiae; quæ, quanto præ cæteris rebus omnibus excellentior est, tanto ad eam aditus expeditior est ijs, qui animo sunt excelso, ac vitijs libero. Quomodo enim quæso is, in quem tanquam in imam voraginem cœtus vitiorum omnium concessit, Regium tuebitur nomen? cum in res plenas perturbationum atque metus inciderit; aut quomodo rebus dubijs consilio, desperatis vero præsenti animo, adesse poterit heluo ac lurco? prius peste atque vastitate cuncta interibunt; quam is opem tulerit Rex, diademate nomen Regium metiens, non virtute. Quod si exemplis hoc quam sit verum, perspici debet; præsens calamitas nostra exempli satis est ad omnes tales casus. Afficti sumus, ferro, atque igni penè deleti. Oramus te cuncti, ut nobis adfis, nostram calamitatem pro materia tibi oblatam putes esse; in qua non tam nomen tuum, quam virtutem tuam Regiam sentiamus. Est in te summa præstantissimaque dignitas, est genus Iagliorum invictum ac vjctoriosum, sunt exempla patris viva atque recentia: fac quæso, ani-

Regnare
bene Regis
proprium.

Rex vitijs
dedijtus officio
suo uti
nequit.

Pericula
Regni, mate
ria sunt re-
giz virtutis
illustredæ.

mus quoqué in te appareat , & patre , & gene-
re , & isto loco dignus. Quod si qua in re ab his
discrepaveris , parumne documento nobis erit ,
peſſimè cum ijs agi , quibus fato Reges naſcun-

*Quid me-
tuit scri-
ptor.*

tur , atque caſu fiunt ? At qui nos hæc tam enixè
ideò ad te ſcribimus , quòd metuimus , ne ca-
ptivi hinc in Scythiam abducamur poſtridiè .

Quòd si acciderit , ſatisne nobis erit ad conſo-
landam ſervitutem quòd tu Regis filius , atq; ipſe
Rex nos amiferis ? Evidem non arbitror : vi-
rum libertas noſtra requirit , ut ſit ſalva , non ti-

*Quærela
captivoru.*

tulum Regis. Quære nunc ab ijs , qui ex Russia
captivi in Scythiam modò ſunt ducti , quem ac-
cuſent ? cuius fidem implorent ? de quo ſu-
blatis in cœlum manibus , ejulatu diurno at
que nocturno querantur ? De te utiq; ò Rex !
quòd te videlicet vivente Cracoviæ , illi miſere-
perierint in Russia. At quomodo perierint ; fi-
ne lachrymis hoc dici non potest. Defendantे
nemine , propugnate nemine , incenſa ſunt op-
pida : expugnantæ munitiones : capti , ac cæſi
multi Illustres viri : infantes iugulati : cæſæ
anus : ante ora patrum violatæ puellæ : conſtu-
pratæ ante virorum conſpectum matronæ : ab-
ducta juventus : cum qua inſtrumentum , pecus
atque

atquē labor omnis interijt rusticus: solus in agris
atq̄ colonijs nostris multus habitat nunc horror
atq̄ mœror. Et nisi Joannis Tharnovij impe-
ratoris divina atquē incredibilis virtus obstitis-
set, Scythiamq̄ ferro atq̄ igni grassantem re-
pressisset, amplissimam illam opulentissimamq̄
Russiam videres nunc totam in favilla ac cinere.
Verūm cùm Joannes Tharnovius natus huic re-
gno conservando imperator, nihil ad celerita-
tem sibi reliqui fecisset; quantumq̄ ex fuga po-
tuit, militem collegisset, desperatis jam rebus
nostris incredibili celeritate salutem attulit,
Russiamq̄ ex faucibus lethi ereptam, afflictam
licet, tibi conservavit, ut haberes quod curares,
quodvè restitueres. Quibus malis atq̄ incom-
modis, ut quamprimum occursas, nonne me-
mor paternæ atq̄ avitæ virtutis, Cracoviam il-
lecebram adolescentiæ tuæ, quāmprimum re-
linques? & te in Russiam conferes? ut eam
restituas, ejusq̄ reliquias conserves, quas tibi
fecit reliquias hostile ferrum, quod nescio, an ti-
bi facile factu fuerit, nisi talibus præceptis atq̄
institutis Philosophiæ abundaveris, quæ com-
plent ac perficiunt magni regis mentem. Nisi
enim ex huiusmodi præceptis conceperis robur

Quib us
malis at-
que incom-
modis quā
primum o-
currendū.

Philoso-
phia præ-
cepta Regi
necessaria

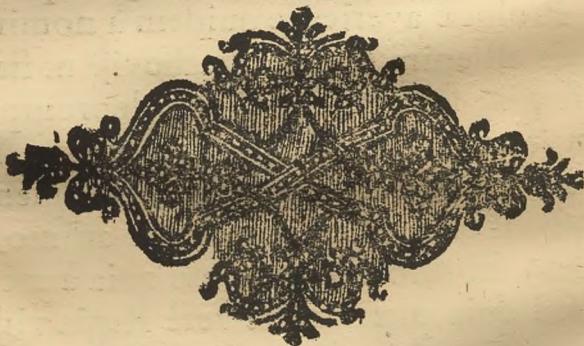
animo, & nisi te Regem esse, quasi Philosophum quendam, non sub tecto sed sub dio habitantem, cum animo tuo statueris, fletum huc præsentem ab oculis nostris nunquam absterges. Et quoniam tibi summis rebus occupato, ad ea in vestiganda tempus deest, quæ in ipsius Philosophiæ recessu posita ad bene gubernandam Rempub. valent plurimum; dedimus operam, ut ea deprompta ad te in præceptis monitisq; mitteremus: si non omnia, at præcipua certe quidem. Itaç; Fidelem Subditum, natum domi nostræ annis ab hinc sex, copiosiorem aliquatò, quam dudum, ad Te cum talibus præceptis publicè mittimus: quem ut studiosè cumulatum reddam, addidi & alterum quasi prioris comitem, ac penè germanum, quem defuncto jam Patre Tuo nuper confeci tibi; quibus utrisq; Philosophiæ ipsius præscripto, quasi circino quodam circumscripta est Tua omnis regia vita, rebus utique & exemplis ad nostram consuetudinem aptis. Nec verò sum nescius, non defuturos Gnatones aulicos, qui aucupum similes, voce adsimulata, vos Reges captant, ac ita dicunt: Quid hic sibi vult monitor odiosus Regum? qui is? aut unde? Quibus ego respondeo:

*Libri duo
fidelis sub-
diti.*

*Voces au-
licas.*

deo: Principiò, ut interea medijs in delicijs quiescant, ac ventri & petulantiae suæ apud vos Reges studeant, nobis verò molesti non sint; dum nos te Regem nostrum veris ac fidelibus monitis ad salutem communem tutandam exhortamur: Deinde, isti discant aliquando eam rationem Regum esse; ut nemo illorum rectè possit imperare alijs, nisi ipse prius parere rectè monentibus didicerit: Postremò, tu invitisi hisce aulicis ita statues, Reges non debere esse a-pum similes, quæ curatares suos pungunt, eo præsertim tempore, quo, cum Regno ipsæ pereunt. Proinde avertes te quidem à nomine nostro: quis est enim filius Orzechovij? ut fiat monitor Regis; sed ea tamen, quæ deprompta tibi mittuntur ex ipsius Philosophiæ vestræ Regiæ penetralibus, sine qua vir bonus, ac sapiens Rex nemo potest esse, grato ac jucundo animo, à me fideli Tuo subdito excipies; nō quia à me missa sunt, sed quia præclara ac verè Regia videntur esse, suntq; cognitione tua dignissima: eaq; ficas leges, ac ad salutem nostram accommodabis, ut te aureum matris tuæ partum dicamus, nostræq; Patriæ divino munere tam necessario tempore natum judicemus. Quorum alterum pertinet

*Prefatio Stan: Orzechowski:
tinet ad nominis tui gloriam sempiternam ; al-
terum verò ad leniendum mōrorem ac lu-
ctum nostrum præsentem. Benè & feli-
citer valeat Majestas tua. Datum ex
Zurovice Paterno rure, die Divo
Michaélis sacro. Anno Christi
Dei nostri 1549.*

FIDELIS SVBDITI DE INSTITUTIONE

R E G I A.

LIBER PRIMUS.

Qui Principes monent ô Rex, duas
 res adversas timent ; odium, & con-
 temptum. Nam neq; monitorem
 fert fortuna, neque rationem Rex.
 Hoc ego metuens omisi nomen, ne & odio
 alicujus monstraret iter, & ob hoc in scripto au-
 thoritas esset minor. Subditum me tuum pro-
 fiteor : quo, testor Deum, non est fidelior alter.
 Habes causam prætermissi nominis. Nunc
 quid, & cur ad te scribam, accipe. Scisnè tu,
 quis es tu Rex ? Regis igitur tu, regor ego :
 sapientior ergo tu, quam ego. Quòd si tu sapi-
 ens ; liber, dives, felix ego : quòd si tu desipias ;

B

servus,

servus, vagus; exul ego. Nemo igitur delicto tuo miser, nisi ego. Ergo jam vides licere mihi, dum adhuc integer sum, tuam implorare fidem; ut dum licet, discas, quo pacto mihi periculoso hoc tempore, patriam, leges, libertatemque conserves. Et quoniam ad multa tibi obstat ætas, adducor fide, ut ea quæ noceant, admoneam pura & fideli oratione: neq; enim aliam novi (quam, cave contemnas) quod omnis monitor, interpres Dei est, ut ejus lege vi-

Veros moni-
tores non fe-
ras: quod si hunc contemnis; cave, ne tibi De-
rentibus, pa-
rasitidantur.
-us pro monitore parasitum mittat, cum menda-
ci spiritu, qui te decipiat. Quamobrem, quod
majoris Imperij Rex es, eò curare te impensius
æquum est, ut consilia recta jam nunc injuncta
habeas, quibus tot populos conserves. In quo
te juvare possunt hi, qui te amant, & tua salute
suam contineri putant, è quorum numero ego
unus sum, ut mox hoc indicabit scriptum, quod
jam tibi hisce libris proponam. Quorum pri-

Summa libro
rum. mus ineuntem Regiam tuam ætatem, alter vero
regnantem te totum complectitur. Et quoni-
am omnis administratio Reipub: dividitur in
Regem, & Senatum: hisq; duobus mandatur cu-
stodibus: de utroq; dicam: ita tamen, ut prius

te

te tanquam caput inspiciamus, deinde Senatum. Hoc igitur ante omnia scito, non quemvis imperio esse aptum, sed tantum hominem veri atq; j̄usti naturâ cupidum. Sed hoc non satis est, nisi etiam accedat doctrina, quæ hunc ipsum hominem quid verum, quid justum sit, erudiat. Vt enim ager, etiamsi natura fertilis sit, sine cultura tamen sterilis erit ; sic hominū natura, quantumvis excellat, nisi accedat doctrina, nihil edit laude dignum. Quare non sunt tibi audiendi ij, qui te à studio earum artium abducunt, sine quibus omnis vita barbara est, & inutilis , cùm omni procuratione, tūm verò vel maximè in administratione civili. Cūm enim in minimis artibus nemo opus facit, nisi is, qui didicerit ; dic quæsto, cùm omnium difficultimum sit gubernare regnum, quod opus in eo tu facies Rege dignum, nisi didiceris ? quomodo justos, honestos ac convenientes efficies cives tuos ; si neq; justi, neq; honesti, neq; pacis rationes unquam cognoveris ? non traduntur hæc, mihi crede, risu & cachinno aulico : sed inde petuntur, unde olim Sanctissimus Pater petebat Tuus, qui viro docto, ac Sancto Dlugosio traditus puer, non prius dicebat, quo freno cōérceretur equus, quam quo

Qui Imperio
apti.
Rex regnat.
di peritus es-
se debet.
Præceptor
Sigismundi
Patris.

ipſe cupiditates refrænaret ſuas : ab hoc ille di-
dicit timere Deum, amare ſuos, Rempub : re-
gere, unire cives, tueri fines, belli & pacis tem-
pus noſſe. Quibus cognitis, labore deinde &
metu excitata virtus ſummi illius viri , in folio
paterno atq; avito conſedit. Habeſ exemplum
domesticum, à quo tibi diſcedere turpiſſimū fu-
erit. Accipe nunc extermū, non minus ætati ,
quām dignitati Tuæ aptū. Alexander Magnus,
*Alexandri
Magni ado-
lescentia.*
cūm id ætatis eſſet, jam Thebas everterat, ex lu-
do atque disciplina Aristotelis progreſſus: & ut
multa in paucaconférā, una erat vivendi norma
proposita hiſ omnibus, quorum eſt eritque ſem-
per æterna memoria, quam Phœnix ille Home-
ricus proponit Achilli , qui fe dicit ideò miſ-
*Phoenix Ho-
mericus.*
ſum eſſe à Pelœo patre, ut illum ſapere priūs,
deinde facere doceat: ab hac norma qui diſceſ-
ſerunt, pernicioſi ſuis Reges fuerunt. Quæ enim
alia viſ Dionyſium Tyrannum in Sicilia, quæ
*Exempla Ty-
rannorum.*
Boleſlaum in Polonia, quæ Claudium Romæ,
quæ Neronem, & breyiter, omnes tam Græcos,
quām Latinos, atq; Barbaros Tyranos effecit?
niſi mens bonis præceptis vacua. Iam verò,
quibus voluptas pro crudelitate placuit, ut Sar-

dáná-

danapalus ille Assyrius, Heliogabalus Romanus, Alcibiades Græcus, spretis literis & earum doctoribus, vixerunt cum impuris parasytorum & sycophantarum gregibus, cum ijs, qui convivium de die apparare, scortum cum fide adducere, canere, psallere, risus tempestivos movere, nugari, blandiri, mentiri, laudare malos, reprehendere bonos, norânt : apud quos erat virtus vitium : pudor pro stupore : continentia pro stultitia : frugalitas habebatur pro avaritia. Sic omni choro virtutum ex animis horum quos commemoravi exploso, semotis etiam fidelibus mentium nostrarum custodibus, ratione, & doctrina ; amor , luxus , desidia, atqué inertia , in locum virtutum ingressa , eò amentiæ istos perduxerat, ut Sardanapalus inter ancillas neret : Heliogabalus ex scortis exercitium influeret : Alcibiades verò pudicitiam ultro prostitueret. Et tamen cùm ita viverent, mirè placebant parasitis : qui maximo cum applausu , illorum insolentiam vocabant disciplinam : licentiam vero libertatem : intemperantiam honestatem : audaciam postremò ipsam fortitudinem. Vides jam optimè Rex, ut aliquando ad Te redeam, & illos crudeles, & istos voluptarios principes tales in-

Molles Re-
ges inepti-
regendo.

Depravato
rum Regū
studium.

les in imperio fuisse, qualis illorum educatio præcesserat. Simul & illud jam tibi notum est, id quòd memoriâ tenere debes, sine bonis præceptis, & honestis institutis, virum bonum esse non posse; multò minus Regem: & tamen adhuc dici audio, idq; à tuis Regem te esse deberre, non monachum; & ideo minimè tibi opus esse literis.

Regis edu-
catio quid
afferat.

Corruptæ
voices. Proh Sancte Iupiter! Monachum sapientiorem esse debere, quàm Regem, An in Regno tuo sapientior erit is, qui in angulo cum

Sapienti
Senatus sapi-
entior sit

Rex.

uno atq; altero monacho finget otiosos syllogismos, quàm tu, cui tot ac tantæ res curæ sunt? Senatum inquiunt prudentem esse sufficit, sufficit: hoc idem est, ac si quis dicat: Naucleus sanè insaniat, modò vector sapiat, sed non est ita, non est, ô Rex, occlude aures: cave credas: Syrenum hic cantus est: necesse enim est ibi langvere opus, ubi imprudens est princeps operis. Eryngium herbam esse ferunt, quam cùm è caprarum grege una in os acceperit, ipsa primùm sola, quæ accepit sistitur, deinde reliquus capratum gressus fit immobilis: nec prius movertur, quàm caprarius ore capræ herbam exemerit. Ad eum modum necesse est omnem industriam atq; impétum recti consilij temorari Principis

cipis inscitiâ. Sed dices: satis jam admonitionis, ja Doctores profer. Et si tibi, Regi præserti, facili sit hæc inquisitio, quod omnes bonos nosse deberes; tamen quoniam cœpi, ne hæc quidē prætermittam. Habes tu in tuo Regno, si quispiā alter, ad omne Reipub. munus viros idoneos; sed nescio quomodo otium malunt quām negotium, ego autem ex omnibus producam duos, industriâ, doctrinâ in tuo regno minimè secundos, Stanislaum Hosium, & Martinum Cromerum, quorum operâ hoc es asseditus ut exteris nationibus literas jam nosse videamur: quos, si tibi adhibueris comites, & si cum his frequens fueris, non erit cur aut Alexandro Aristotelem præceptorem, aut Dioni Platонem invideas: ijsdem tu præceptis, quibus olim illi, istorum operâ facile & citò excelles. Sed de institutione satis, & vltra modum etiam; verū fides & amor solent carere modo; proinde ignoscet, & nunc cætera benignè & attentè audiās. Proximū est videre, cum quibus vivas: sed scrupulosus hic & angustus locus est. Nam si quis à me quærat unus è multis, quid mihi videatur familia tua? respondebo, honestissimam, & planè regiam mihi videri. At si quis mor-

In Polonia
esse viros
prudentes,
qui Regi
confilijs
sint.

Familiares
Regij qua-
les esse do-
beant.

fus

sus Theologus , ut Clepars , quærat : Heus tu ,
 nosti convictores Regios ? novi , quid , omnes
 isti sunt Regis convicti digni ? Hærebo : & si
 urgebit , respondebo : non omnes . Qui igitur
 ibi indigni Rege ? dicam , qui semper laudant
 Regem . Qui illo digni ? qui aliquando repre-
 hendunt Regem . Cur ? quia Rex juvenis ; erra-
 re , falli , decipi potest . Cum his ergo vivendū
 Regi , qui reprehensione corrigunt Regem , non
 qui laude errantem Regem confirmant . Sic ego
 Theologo isti , eius supercilium intuens , respon-
 derem ; multorum Regum admonitus exemplis ,
 qui blandis hominibus , versutis & callidis , cùm
 cōhiverent , turpissimi fuerunt . Quid enim Pto-
 lomæi Regem aliud in scena tibiā canere cōè-
 git ? Quid Neronē orbis terræ principem sceni-
 co apparatu larvā & cothurno induit ? nisi adul-
 atorū laus : cùm cantus illorū Appolline digni ,
 convivia Baccho , palæstra Hercule , ab Adula-
 toribus digna vocaretur . Quare nō est , quod in
 omni vita aliud magis fugias , quām adulatoreū :
 hic enim solus dementat Reges , & quasi Circæo
 poculo , in quas vult , illos mutat formas . Hoc
 ille in primis assequitur , reprehendendis studijs

Familiares
depravati
corrumpunt
Reges.

virtu-

virtutum, ut si verbi gratiâ, temperantem te videat, protinus clamat rusticam hanc esse vitam convivio est opus: sine puellis, & choro, & symphonia ignobilem esse Regem. Allegabit etiam exempla, se vidisse, hunc & illum Regem, sine cantore & choro nunquam cœnasse: is idem excogitabit tibi vestes, inveniet vnguenta, instruet balnea: apud hunc & illum senatorem quæreret tibi convivia, laudabit saltus, incessus, equos tuos jurábit ne in stabulo quidem Turcico meliores. At si quis nuntiet fines vastatos; extenuabit mox acceptam cladem: tibi, inquiet adhuc satis regni est: deinde, si ipse omnia cures, non Rex eris. sed subdito miserior. Ad eundem modum, si quis vir bonus & amans patriæ, aliquid commissum contra jus; aut nō legitimè abs te factū admoneat; non fert libertatē hanc adulator; sed extemplo contra monitorem profert illum Tyrānorū laqueum, crimen Majestatis læsæ: in pectore Regis dicet, conditum esse jus; Regem nullo jurejurando teneri: & ab hoc qui dissentiat, Majestatis esse reum. His atq; talibus artibus ille omnes tibi honesti excutiet rationes, & te falsis laudibus, tanquam quibusdam clavis,

*Adulato-
res cervi.*

*Locus ha-
bitationis
Regis.*

vis , partim adinanissimas res , partim verò ad perniciosissimás affiget; ut te hâc viâ sensim , aut Boleslaum reddat crudelem , aut mollem Sardanápalum. Quod ne tibi contingat, non cum quibusvis vives : hosq; abs te segregabis , quos dicam loquaces, delatores, nugaces , & laudatores tuos ; omnes isti corvi sunt tui , & his multò deteriores , illi enim mortuis, isti verò tibi vivo insidiantur. Consequens etiam est , ut inspiciamus locum , in quo habites , de quo quidem facilis est sermo , cùm hoc constet, non cuivis arti quemvis conuenire locum: fænerator urbem quærit, caufidicus forum, arator agrum : tibi quoq; , quem summum artificem in Repub. statuimus , pro ratione artis tuæ locus deligidus est. Tu custos regni es , sic enim supra posuimus : custodi verò locus , non intra , sed extra eas res , quas custodit , est attributus , ut generofus canis , non intra ovile , sed extra cubat , quò facilius sentiat lupos , persequatur , & arceat: contrà segnis & degener , latitat post oves , & interdum in sinum turpiter refugit pastoris. Patiâre hoc loco quæso, salutis communis causâ liberius quæ sentio mone re. Tu Cracoviæ adolescentiam teris , in urbe

præcla-

præclara , & illustri fateor , sic enim est ; nulla tamen cum tua laude . Est ea urbs tota in otio posita , & plane in penetralibus regni sita , in qua nullum habere potes virtutis ostendendæ campum . Commodè quidem hic vives , non minus quam olim Ludovicus Budæ ; sed non maiorem etiam autoritatem apud tuos habebis , quam olim habuit Ludovicus Budæ , qui mascharis illis suis , omnem spem suorum de se extinxerat . Cùm enim risum quærat maschara , quid quæso tam ridiculum est ? quam ex Rege mimus ; Tu verò esto vir robustus , fortis , & invictus Sarmata : & relictis mascharis , aut Gallis , aut mollibus Italìs , censeo , ut te in Gymnasium veræ virtutis in Russiam totum transferas , ex qua re hoc capies commodi . Primum vives in labore & metu , hoc est vives cum optimis adolescentiæ duobus magistris , qui primum varijs modis exercebunt te ; postea prudentiâ , & confilio imbuent : tum vero hæc eadem res subditos tibi conjunget , & te omnibus amabilem efficiet , cùm viderint te suum Regem , non in puellarū cœtu , neq; in materno sinu domi latere ; sed pro sua salute in hosti- co excubare : putabunt sibi tunc revixisse Ja-

Favor sub-
ditorum Re-
gi necessa-
rius.

giellonem proavum , Casimirum avum , Sigismundum etiam patrem tuum repubuisse ; cum in tua indole , verissimam illorum imaginem virtutis expressam agnoverint . Hæc meditare o Rex ! istos cogita : hos imitare . Quod si feceris , facile te eximes ex obtrectatorum ore , falso fortasse , sed tamen assiduo ; & te efficies laudabilem , non luxuriosæ juventuti , neq; impudenti parasitorum gregi , sed auctis gentibus & in primis regno tuo . Nunc quoniam omnis tua vita singularis non est , neq; privata ; sed communis atq; publica ; initio tibi constituendum est , ut eorum benevolentiam summo studio tibi adjungas : quorum hominum Rex es : quæ præsidio sola regibus est , & sine qua infirmum , incertumq; est , quidquid in Regum opibus est . Porrò quoniam Equester ordo firmamentum regni tui est ; hunc tu tibi omni ratione jungas cæseο ; id quod duabus potissimū rebus assequeris . Vnā , si nihil tuū in regno tuo esse dicas , sed cūcta Reipub. adscribas , & te Regē esse fateāre , quasi quendā custodem : porrò , custos nihil habet in his rebus suis quas custodit , alioquin eius ipsius rei non custos erit , sed dominus : eo pacto , & avaritiæ suspicionem effugies , & spe liberalitatis

tis tuæ, omnes ad amandum te allices. Altera verò res est, quæ ad conciliandam benevolentiam equitum plurimum valet, si eos quos bellis gerendis idoneos, ordinibusq; ducendis aptos, & quos milites adversus excursiones hostium excubantes, principes sui ordinis esse duxerint, clementiâ tuâ complexus fueris; industriamq; eorum studiumq; & de te, & de salute regni bene merendi, muneribus & honoribus debit is exornaveris, industriam amaueris; ignaviam mollesq; animos neglexeris; paci & quietis rebus studentes, in consilium allegeris; principes seditionis forum compresseris, proculq; à consilijs de Repub. amoveris. Sed & illud sedulò curabis, ne aut conquerēdis possessionibus pro Rege vicinus sis subditis, aut contemptis bonis & fortibus viris, ipse charus sis nulli. Quomodo Regnum defendas, difficilis semper fuit habita ratio. Pecuniâ collatâ, illud defendi quibusdam non placuit, partim quod frequentibus tributis regnum jam exhausimus, partim verò, quod juventus ex hac ratione otium nacta, omni in luxu defluit, quā corrigere & utilem regno efficere, facile non est, nisi prius mutetur abs te tota defensionis

Ratio regni
tuendi & ju-
ventutis e-
xercenda.

ratio. Et si ex me scire vis, quæ ratio mihi placeat, dicam, quæ olim placuerat sapientibus. Universa Respub. nostra in decem & duos Palatinatus (ni fallor) est distributa: ex his si ita partes facias, ut pro ratione temporis hoc anno militent, verbi gratia Palatinatus tres, altero totidem, & sic deinceps; commodissime hoc modo Rempub. defendes: nam contra majorem vim parata est tibi generalis expeditio. Talis militia, vide, quanta bona nobis adferat: primò, requiescent à tributo coloni: deinde necessitate militandi juventus avocata à luxu, assvescet labori, & condiscet oneri: horum præterea patres, cum quadam æmulatione curabunt diligentius equos, arma, conquirent currus, & reliquum belli instrumentum semper domi paratum habebunt, cùm certò sciverint, post tertium quemq; aut quartum annum circulo ad se redire bellum: nunc autem, quām frigeant apud eos omnia, tacebo, ne & meos tangam. Sapienter hoc illi videbant veteres Græci, qui hac sola ratione, & luxum de Respub. tollebant, & hostem ab illa arcebant. Dixi quod scivi, tu seque te meliora, si hæc non placebunt. Tu ergo Rem-

Rempub. hunc in modum & bello, & pace reges. Sed quoniam omne regnum tuum, in belli & pacis rationes distribuitur, quorum utrumq[ue] certis legibus in nostra Repub. tibi est circumscriptum; non abs re quæri videtur cùm in tuo regno, hæc duo sint præcipua Lex, & Rexutrum horum altero sit majus? ut omni er- Comparatio legis cum Rege. rore sublato, intra fines officij tui certus cōsistat.

Si enim audiamus Romanos Jurisconsultos, hoc est Tyrannorum parasitos; sine dubio omnia summa in regno tribuemus Regi. Nam & justitiam ipsam utilitate Regis definiemus, & legem, ipsius dicemus esse placitum: nunquam interrogabimus Regem, quare? nunquā iusurandum erranti proferemus: ipsum postremo fatebimur vitæ necisq[ue] nostræ dominum, & hæc, quò certiora sint Regi, communie- runt illi criminē Majestatis læsæ. At nos non in Neronis regno nati, sed in Sigismundi editi patria, ita à majoribus nostris edocti sumus; ut sciamus Regē deligi propter regnū, non regnū constitui propter Regē. Ex qua ratione multò nobilis atq[ue] dignius regnū arbitramur esse Rege. Lex verò, cùm anima sit & mens regni, ideo potior est procul dubio regno, & consequenter Rege.

Rege. Major ergo erit lex, quam Rex, & melior, & longè illo nobilior, quid ergo est lex? ego dicam: Lex ipsa, princeps liberi regni est, ut jam docui, sed muta, cœca, & surda: ob quam causam etiam unus homo deligitur, quæ Regem vocamus, qui lingua, oculus, auris sit legis. Quod si lex audire, videre, loqui posset; nulla gens deligeret Regem; ipsa enim lex præciperet quid opus esset factō; sed cùm hoc non potest, interpretem habet Regem. Si quis ergo Trebonianus, aut aliquis ex servitute Romana Vlpianus tibi blandiens, te summū in tuq̄ regno esse dicat; negato, legem in tua patria regnare dicito, non hominem. Tu igitur quis es, si quærat, sic responde piē, & verè: Rex ego sum: hoc est, lingua, oculus, auris, legis & breviter, interpres legis; ita ut etiam jureiurando obstrinxerim fidem regno, ne aliud loquar, quam quod vult lex. Talis responso, ut vera erit, ita præclara atq̄ magnifica, & digna Casimiri magni successore. Hic enim nobis primus sanctissimas & iustissimas leges dedit, quas omnes, illis exceptis impijs, de homicidio. te venerari æquum est, & ab illis ne transversum quidem ungvem discedere. Cùm enim

enim lex sit donum Dei, ulciscitur Deus violatores sui muneris, cæde, seditione, exilio, hoste, servitute: transfert postremò regnum de gente in gentem ob violatas leges. Multa possem tibi exempla proferre, tam nova quam vetera, quibus liquet miserabiles semper fuisse Tyrannorum exitus, id quod etiam disticho notatum est.

Iustitia & pietas validæ sunt Principis arces,

Nulla Tyrannorum vis diurna fuit.

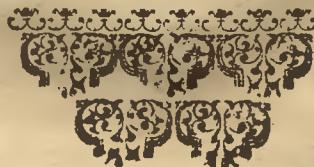
Iustitia atq[ue] Regum.

Sed cùm ad alia propero, & tuæ facietati occurro, ideo hæc omittam, & illud concludam. Si legem ipse tibi in Regno veluti alterum Regem præfeceris, beatum quoq[ue] faciet te Deus, & regnum tuum, quòd te voluntati ipsius ultro totum subieceris. At si hunc ordinem mutaveris, & te dominum legis constitueris; mutabit etiam dominus regnum tuum, & tradet illud aut hosti, aut servo tuo. Tot erant admonendi tui sorte capita: nam illa, qnæ cum multis videbantur tibi esse communia, prætermisi: neq[ue] enim nos te, ut privatū aliquem hominem admonuimus, sed ut Regē, cuius omnis vita, cùm referatur ad regnū earum rerum tantū capita posuimus, sine quibus Rex utilis regno

D

esse

esse non potest : trita verò & vulgaria ut dixi rejecimus. Nam si te , verbi gratia, admone-rem ; quo paēto cum uxore, quam ducis, vivas, sic monerem : Svaviorem quidem nullum esse comitem, diligenter tamen cavendum præcipe-re, ne illa svavitate sua ita influat in tuum animum , ut aut omnem curam regni aboleat ex-animo tuo , aut totam in se transferat : hoc ego si ita te monerem , neq; tu, neq; quispiam alter magnoperè attenderet ; omnibus enim mari-tis generaliter hoc à sapientibus præcipitur , ne quid aliud mulieris ingenio permittant , præ-ter domūs curam. Ideo hæc, atq; his similia prætermisi , his tantūm contentus fui, quæ tibi soli erāt propria. Proinde nemo me neq; ne-gligentiæ , neq; imprudentiæ jure damnabit , quòd multa sciens omisi. Hac ego prima parte suscepit negotij hunc in modum constituta , jam ag-grediar secundam.

Secunda pars de Senatu.

DE Senatu hoc in summa scito, non alia re dignosci bonum Regem à Tyranno, nisi conditione senatus; nam & tuetur suos Tyrānus ut Rex, & justè interdum decernit, & aliquando suis ignoscit, at senatus nunquam similis est Regi. Etenim Tyrānus senatū aut non habet, aut si habet ex hominibus nequā collectū habet. Cùm enim ad suam ipsius utilitatē cunctam Rēpub. referat, cavet diligenter, ne quis illi obstet. Et si quando socios non tuendæ sed perdendæ Reipub. legit, in primis curat, ne quis horum sit aut lingvâ aut sententiâ liber. Diligenter enim cavet, ne quo casu homines, genere, doctrina, virtute illustres in sua tyrānide crescant; sed tum beatum se esse putat, cùm viros fortes, magnanimos, prudentes, doctos, & divites, è dominatu suo exterminayerit. Contrà verò Rex, quoniam non suâ; sed suorum causâ, princeps in Repub. constituitur; ut eò plus profit regno, adsciscit sibi socium optimum, & præstantissimum quemq;; cuius authoritatem

Tyranni &
Regis com-
paratio-

metuat, cuius consilio pareat, sententiâ verò Rempub. bello & pace conservet, òbquam etiam causam, ingeniosos & doctos colit, quòd eorum operâ scit se habiturum viros Reipub. idoneos, sine quibus nulli hominum cœtus, neq; ulla Respub. diu stare potest. Quod cùm ita sit, summam curam in diligendo senatu adhibebis. Vt ex delecto tuo consilio Regem verum te esse, non Tyrannum, omnes homines facile intelligent. Avaro, cave ullam partem regni committas: quod etiam sacræ literæ vetant, aliquid credendum esse avaro. Et Paulus Apostolus: Radix inquit; omnium vitiorum avaritia est. Huic vitio proxima est luxuria, quæ nisi esset, avaros nullos habemus; necesse enim est eum aliena appetere, qui sua profundit. Hinc nascuntur in Repub: doli, fraudes, proditiones, rapinæ, dissensiones, ac tenuiorum oppressio. Quare, ut ab hoc malo regnū tuum liberes; homines frugi, temperantes, in senatum legitō, qui contenti sint suo, &, si ita necesse sit, parvo. Hominem etiam obscuro aut notato Patre or̄tum, non admittunt ad Rempub. sapientes, quod, ut magnus thesaurus libertatis est liberis, virtus parentis,

*Senatus
qualis esse
debet.*

*Aliena ap-
petunt qui
sua profun-
dunt.*

rentis; ita contra, servilem reddit filium ignobilis vita patris. Tu verò ut splendidum consilium habeas, viros illustres, & clarissimis parentibus ortos, quantum potes diliges, partim quod veluti columnæ quædam regni tui sint, partim verò, quod longo sæculorum tractu regnicoles cæteri, harum familiarum ^{Authoritas}
_{familiarum} ^{vetustarum} authoritatē jam parere didicerunt. Id quod tu assidue experiris, non idem valere in tuo regno cæterorum, ut valet Tarnowski, ac Kmithæ, Thęczynski, & aliorum similium nomen. Sed illud tamen fac memineris, honores virtutis, non generis esse præmium: ut si quis Kmita sit huic clarissimo & magno, Palatino dissimilis Iurco, ganeo, heluo, nepos, sit verò quispiam Grzybowski vitâ & moribus huic contrarius, & planè vir bonus, tu hunc verum Kmitham esse putabis, illum vero nebulonem, fuste à tua Repub. arcebis, hoc enim hominum genus trīplex ad Rempub. non admittunt sapientes. Cum ergo legitimus senatus tantum in regno possit, ut in manu ipsius planè salus sit regni; nihil te ita oportet curare, quām ut sit concordia senatus: neq; enim alia res est, quæ citius dissolvat Rempub. quām discordia senatus. Dissen-

Degeneres
negligendi.Concordia
Senatus.

sione siquidem Cæsar is & Pompeij perijt Roma: intestinis etiam odijs Senatus, Vngaria nuper funditus interijt. Hic casus etiam nobis pertimescendus est: nam & nos occultis ardemus odijs, de quibus antequam dicam, petam à senatoribus nostris hanc veniam, ut mihi liberè vera loqui apud te liceat; cogor enim charitate patriæ, & fide in te Regem meum singulari: quem video gubernacula regni firmiter tenere non posse in summa quorundam discordia, cum adversa factio senatus soleat incertum reddere animum Regis: quæ res tolerabilior ubiqꝫ esset, si inferioris ordinis viros exagaret, sed cum versetur inter principes, ferendū tibi non est, præsertim cum eò iam processerit odium; ut etiam vivo Patre Tuo, nihil aliud quidam cogitent; quam quomodo dignitate alter spoliat alterum, & quo pacto damno, injuriā, contumeliā, infamīā, afficiat pars altera addictos parti alteri. Hunc in usum servantur mille causidici, Rabulæ mille; ita ut si nonnullos accedas, invenias eos causidicorum cunctos corona consultantium, quomodo hic citandus est, quomodo iste eludendus, qua ratione iste regno pellendus aut notandus. Ego neminem

nem hoc in loco nomino, tantum errores admoneo. Proinde nemo mihi irascetur, nisi prius de se confiteatur. Quis enim est tam ferreus, qui hoc ferat? homines authoritatis summae relictæ Repub. in tam periculoſo tempore nihil cogitare, niſi per lapsus, citationes, niſi bannitiones, niſi ministeriales, & triplicata vadia? Quis autem ex his moribus si durabunt alius speret, quam certissimum regni tui interitum? quod si tu negligis, & si dies atq[ue] noctes parentem tuum sapientissimum Regem non solicitas, placatos & convenientes senatores tibi ut relinquit; aut regnabis male, aut omnino non regnabis: momento temporis hæc omnia peribunt, quæ tibi relinquet pater, principū discordiâ. Tollendi verò huius mutui odij & dissensionis unam esse causam à prudentibus audivi, quam h[ic] ponam. Meum, & tuum, sunt duo omnis discordiæ civilis fontes, ex quibus promanat, & profluunt lites & controversiæ sorenses: ex his deinde nascuntur odia: ex odijs fiunt postea seditiones: seditionem verò certus regni consequitur finis. Ut ergo sit regnum salvum, meum & tuum non verisetur inter senatores tuos: non disceptent de illo,

Dissentientis
senatus in-
commoda.

neq[ue]

neq; judicent; ad alios hæc relegentur judices. Sint senatores regni patres, liberi ab odio, cōvenientes, non controversi. Habeant animum, non obfuscatum malevolentia, non impeditum odio, non cœcum invidiā, ut purâ & sincerâ mente, quid noceat, quidvè proposit regno, certius videant. Quod fieri nō potest, quamdiu privatarum rerum ipsi fuerint judices. Atq; utinam aliquando illa præteriorum comitiorum valeat apud te sententia, quæ censuit constituendum esse judicium in regno ex delectis judicibus, ad quos omnes controversiæ rerum privatarum deferantur: & ut ab ijs nulla sit provocatio, sed illorum judicio stetur, quidquid decernerent. Nihil meâ sententiâ neque sapientius, neq; utilius, neq; quod ad salutem huius regni magis pertineat, potuit decerni, Hoc enim modò vixit olim salvis rebus Græcia, quæ ex primoribus civitatibus delectos viros habuit, omnium controversiarum suarum judices, quos Græci Amphictionas vocant. Quem deinde morem sequuta Roma, ad hunc eundem modum publicum constituit judicium, quod Rotam appellant. Et quoniam hæc judicia non tantum justiciæ inter cives,

sed

*Judicia tri-
bunaliati.*

sed etiam pacis & concordiae videbantur esse causæ; ideo & Gallia Parlamentum suum, ad hanc formam constituit, auctoritate tanta, ut etiam Regem ipsum illi judicio in privatis causis subijceret: & Germania quoqu non dissimili ratione unum judicium esse in cuncto imperio suo voluit, cuius auctoritati pareret, quod vulgo Germani vocant *Kammerrecht*. Cùm ergo habeamus tot exempla retinendæ pacis, & concordiae communis, & cùm hoc etiam ipsum in comitijs flagitari videoas, causa non est, cur non summo studio agas cum patre, ut pro sua sapientia, & pro salute huius Reipub. quam ille per triginta & sex annos felicissimè gessit, constituat hoc tale judicium, quod tuo regno pacem, tranquillitatem, atque otium adferat; ut & senatores tui Rempub. diligentius curent, & adempta illis de meo & tuo potestate judicandi, in mutua charitate, atque benevolentia vivant. Præfectos provinciarum, quos ^{Capitaneos} quid faciat.

Capitaneos vocant, diligentius observes censeo, eo enim processit quorundam insolentia; ut nihil aliud interim dicam, ut servitus in quibusdam provincijs non sit expectanda maior. Non solus est crede mihi in tuo regno N. multi sunt.

*Libertatis
exempla*

ti sunt tales & deteriores illò, qui subditos tuos non pecunijs, neq; marduris aut vulpis pelle, id quod N. fecit, sed villis, agris, pratris atq; sylvis privaverunt. Aperi modo aures, & arrige, miserabiles undiq; fletus & gemitus tuorum audies, quorum ita oppressa est libertas quorundam potentia; ut Regi suo, calamitatem suam conqueri non audeant. Qui si quando querantur, domum reversi miseris affliguntur modis: illicò enim præstò adeat mors & terror subditorum tuorum causidicus; qui præfecti instinctu commentatur citationes, qui perlucra numerat, & perlucrorum nomine do-lo partorū omnibus bonis me exturbat; quid? mox ex mea villa bona fiunt regalia, & ager meus rapitur, pecus abigitur, & mihi bonorum interdicitur usus. Taceo minas & contumelias ingentes, ita ut optabilior sit quævis servitus Turcica. Quæ res, quām in libero regno non sit ferenda, vides: male enim cogitantes de Repub. facit cives. Quocircá, ut hac servitute regnum tuum liberes, advitalitates quas vocant nemini dederis; nam istarum spe multi insolescunt: deinde id, quod nuper justissimè factum est in homine teterrimo & ra-

pacif-

pacissimo, N. quod inquisitores in eum sint missi: tales inquisitores sint perpetui velim, viri graves & fideles, qui provincialium injurias ad te deferant, ut metu iustitiae tuæ, contineatur quorundam iniquitas. Ad hunc igitur tu modum eliges & corriges senatum, praefectosq; coercebis. Sed quoniam in tuo consilio sanctissimi etiam sedent Episcopi, more majorum, hos tu venerabere ut patres: qui ideo sunt in senatu tuo: ut omnium consiliorum tuorum censores sint & judices; ne quid forte statuas. quod à Christi Domini religione sit alienum: quos, ut tales semper habeas, quales habuit Calixtus avus tuus, Sbigneum; Boleslaus Stanislaus; & huius successor Prandtam, partim optare, partim vero curare debes. Illud enim fac tibi persvadeas, dignitatem Episcopi esse tantam; ut nulla res post Deum, neq; interris, neq; in cœlo reperiatur, quæcum hac dignitate exæquatur. Hic enim primus habet claves claudendi apperiendiq; cœlos: hic Spiritum Sanctum largitur Ecclesiæ: huius imperio subiecti sunt Reges, principes, nobiles, divites, pauperes, audi quo te deducam. Iсти omnes quos enumeravi, unum Christi ovile

Episcopi in
Senatu.

Episcopo-
rum authori-
tas.

efficiunt. In quo quidem ovili, omnes sunt pares, non est servus, ut inquit Paulus, non est liber, non est unius conditio melior, neq; alterius deterior; sed uno nomine vocati Sancti, omnes subiecti sumus Episcopo. Quod si ita est, ut certè est, quæso ne tibi curiosum videatur esse, si à Maiestate tua quæram, quo iure Rex in Ecclesia eligit Episcopum? aut cur tu potius quām ego, aut quisquam alter; cùm in æquali jure, potestas omnis sit æqualis? quid dices ô Rex: aut quomodo tibi id licere putabis? num Scriptura? quæ tota contra te est: quæ docet, Stephanum Diaconum, non unius alicuius prærogativâ esse electum, sed voluntate omnium, qui tunc erant Hierosolymis cū Apostolis collecti. Mathiam etiam ad Episcopatū munus ab Apostolis omnibus electum esse legimus. Ideo scripturam rationis tuæ testimoniū proferre non potes: sed legem aliquam fortasse proferes. Quam quæso legem? ubi porrò notam? num in concilijs? quæ ad capitulum, hoc est, ad Canonicos, electionem Episcopi deferunt, quod hi in diligendo, Ecclesiā illam, quæ eget Episcopo, repræsentent; ut adhuc observari videmus Romæ, Salerbur-

Eligendi
Episcopos
verus ratio.

gi,

gi, Bambergæ, Magdeburgi, Vrathislawiæ, Olomuncij, & in plerisq; alijs ciuitatibus. Legem itaq; nullam reperies, quâ id tibi liceat. At exemplum fortasse vetus aliquod? nullum.

Nam usq; ad Casimirum avum tuum electio Episcoporum libera penes Ecclesiam in Polonia mansit. Revolve annales veteres: inspice etiam historiam Polonicarum rerum; facile intelliges, qua ratione vetustissima Ecclesiæ confutudo sit ab avo tuo in Polonia immutata. Si ergo neq; scripturâ, neq; lege, neq; exemplo nominare Episcopum tibi liceat; fateare necesse est, Reges magnam vim inferrre Ecclesiæ: & cum Spiritu Sancto apertè pugnare; quòd homines profani & pares in Ecclesia cæteris legitimis electoribus vim eligendi præripiant: & suo arbitratu Episcopum quem velint, in Ecclesia Dei constituant; præsertim cum hoc scelus alio cumuletur fcelere, cum huiusmodi verbis Episcopatū conferant: Regia Maiestas pro Tuis Fidelibus Servitijs, Dat Tibi hunc Episcopatum. Non sic olim cum Canonica stabat electio, dicebatur: fed; Ita Vixum Est Spiritui Sancto, Et nobis, ut sis huius Ecclesiæ Episcopus. Nunc verò in multis ap-

Capitularis
electio Epis-
coporum.
quâdo desig-

paret, quām sit visum Spiritui Sancto, ut esset
hic vel ille Episcopus; cūm nuper quidam
non dissimulanter dixerit, sed aperte & palām,
& multis audientibus, sc̄ triginta annos servi-

Servire pro visse pro Episcopatu, antequam sibi daretur.
beneficio an liceat.

Non audit hic vir bonus Christum dicentem:
Non Vos Me Elegistis, sed ego vos elegi.
Deinde omnes Apostoli, hoc est Episcopi,
Christum sequebantur vocati. Illi verò qui se
ultrò Christo offerebant, palam ab eo erant re-
iecti. Quapropter hæc plantatio ut vides non
est patris cœlestis, quæ procul dubio eradicabi-
tur, nisi jus eligendi vetus, Ecclesia recupera-
verit. Ex qua re habebis multa bona: & pri-
mò, Episcopos legitimos, non hominis unius
gratiâ, sed multorum hominum censurâ ele-
ctos: deinde, desinet vulgus queri de sinistris
Clericorum moribus; nemo enim deligetur E-
piscopus, nisi qui probatus fuerit à multis, quē
necessè est fieri moribus & vitâ singulari. Ta-
llis verò non patietur inferiores sui ordinis sibi
esse dissimiles. Quæ si feceris, recuperabit per
te suam veterem dignitatem Ecclesia: tu te e-
tiam gravissimâ liberabis culpâ, quòd cum
Deo apertum bellum gerere nolueris, sed jugo
Eccle-

Ecclesiae Dei te totum subieceris. Quia quidem de re verbum ego hoc loco non sacerem, nisi me ipsa stimularet conscientia, quod videam neminem esse concionatorem, qui vos Reges publicè doceat, qualem rationem pro hac tanta vestra in Ecclesia Dei iniuria reddituri sitis Deo. Quare juxta Evangelium, cum Klepars & cæteri Doctores fileant, lapides clamare oportet. Tu itaque fac memineris te à me diligètissimè huius erroris esse admonitum; ut in die horrendi judicij conscientia mea nullam culpam delicti ferat. Hæc ego scripsi ut potui, non hominibus imperitis qui omnem doctrinam spernunt, sed tibi Regi summo, qui ita cum animo tuo statuere debes, potentiam prudentiam esse coniunctam debere; quod natura, altera harum virtutum querat alteram, postuletque, & simul vivat cum altera. Nam & potentia absque prudentia viribus ipsa ruit suis: & prudentia, cum sit rerum domina, absque potentia firma esse nequit. Quare cum te esse sententias Regem, nihil earum rerum contemnes, quæ ad augendam prudentiam pertinebunt: neque ita dices, Hoc me monuit privatus non Rex. Ego vero video in theatro pugiles, & in circ-

Ioannes Klepars erat vir egregius, doctus, & pius Cœconator, de re literaria & Academia Cracov: optimè mortuus.

in circulo curfores, non tantum à fortibus vi-
ris, verùm etiam à pueris clamore incitari ad
pugnam; quod tantum clamor proficit personæ,
ratio nulla sit. Multos tibi proferre possem,
qui privati cùm essent; benè rem gerere mul-
tos principes docuerunt: quorum memoria in-
ter homines viget, estq; immortalis. Nam &
Simonides Poëta multa docuit Pausaniam La-
cedæmonium: & Thales Milesius, Periandrū
Corinthium: & Periclem Anaxagoras Clas-
mennius: Plato verò Diogenem: Aristote-
les Alexandrum: Dlugos Sigismundum pa-
trem tuum, qui omnes principes atq; Reges;
si istos, quia privati erant contempssissent, nū-
quam ad eam laudem atq; immortalitatem in-
ter homines pervenissent. Neq; ego me cum
istis, ulla ex parte confero (nón enim ita de-
sipio) sed horum exemplo doceo, privati ho-
minis nomen nobis non obstare, quominus
monitis nostris obtemperes, quæ ostendunt ti-
bi compendium comparandæ inter homines
laudis & gloriæ. Nam quod cæteris homini-
bus non contingit, ut sint noti multis, nisi pe-
rigrinentur: obeant, & peragrent multa, hoc
tibi uno in loco assequi quomodo liceat, ostē-
dimus.

dimus. Cùm enim in excelsa sede summæ dignitatis sedeas , omnium gentium propemodū oculos defixos in te habeas ; nullum paulò illustrius abs te factum latere possit , sed statim omnibus innotescat , si quid simile repræsentaveris, aut Licurgo illi Lacedæmonio, aut Cyro Persæ , aut Sigismundo Polono , & si quis alter præterea prudentiâ , vitâ , & moribus excellit ; simile sic illustrabitur nomen tuum in Polonia facile & cito : & cum tua summa omnium laude versabitur, etiam si nunquam Hierosolymā naviges. Si verò bonis fortunæ aut corporis deceptus , contemnes veritatis atq; justitiæ præcepta , in isto quidem loco præalto sedebis ; sed ita tamē sedebis ut te locus ornet, nō tu locū. Verūm nos de te opinamur meliora, quoties & indolē tuam & Jagellonū genus, à quo genere aliena semper fuit arrogantia ; placidum enim, benignum, tractabile, docile, omne genus vestrū fuit. Accipies ergò hoc munus à fideli subdito, benigno & sereno vultu, eiusq; in primis commendata habebis fidem , qui nihil aliud hoc scripto quærerit , quam tuam utilitatem, quam tibi ratam atq; utilem propriamq; Deus Optimus Maximus esse velit.

1543. Comitijs Cracovien: in nuptijs Inclitissimæ Dominæ Helizabethæ Regis Romanorum filiæ, quæ postea Dux fuit Lithvaniæ 1544. infelicissima ; mortua enim est 1545. Augosti die,

STANISLAI
OKSZYCY
ORZECHOWSKI
ROXOLANI.
 Fidelis Subditi.

LIBER SECUNDUS.

 ùm Patri in Regno succedas, optare debes & ipse tibi, consilia administrandi regni subire quàm plurima, & alios præstò adesse, qui id, quod ex usu futurum sit tibi, liberè admoneāt: quorum & si multi sint, tamen neq; me contemnes, qui rationes tuas crebrô expendens, agi mecum putem, si quid tu de officio remiseris. Quare cùm enixè cupiam, & te meum Regem, & me tuum subditum dici, ostendam tibi, qualēm te Regem mihi velim esse, ut intelligas, qua authoritate regendus, quibus moribus conciliandus, quibusq; artibus abs te sim tibi retinen-

nendus, ut ita inter nos utrinque fidelis constet ratio, & obedientiæ, & imperij: utque tu mihi imperes sine querela, & ego tibi vicissim paream sine offensa. Hoc igitur scito, ut te idoneum esse putem, cui ego non cōactus, sed volens atque lubens paream, duabus rebus ad id tibi opus esse. Prima est, ut credam te in omni ratione regni tui nihil, nisi de meis commodis cogitare. Secunda; ut mihi certò persuadeam, te sapientiorem, justiorem, fortiorrem atque meliorem virum esse, quam sim ego. Altero enim horum ut te amem, altero verò ut tibi fidem habeam, perficies. Nam si de tua virtute, nulla fuerit apud me opinio; nulla etiam commodorum spes: quid illud erit tertium, quod aut amorem tibi apud me, aut fidem conciliet? Ergo hæc duo apud te simul fixa maneāt, firmaque inter nos semper sint: nā & virtus sine utilitate, jejuna est, & utilitas sine virtute, incerta est, & ingrata. Quid enim tu apud me proficies, etiam si omnia pro me profundas, si ego te insipientē, iniustū, imbellē, ac improbum Regem esse putavero? non benè sanè tum constaret inter nos ratio ipsius regni.

Quare virtutibus omnibus, sapientiâ autem in primis præstes necesse est, si idoneus mihi velis videri, quem ego ducem sequar. An tu me hominem pecude stolidiorem censes esse oportere? ipsum enim pecus sequitur, non tam datorem, quām rectum ductorem ipsius pubuli. In hominum etiam ipsorum genere ægroti obediunt medicis, opinione artis impulsi: sic nāvigātes nauclero, sic milites suo parent duci: opinione sapiētiæ ducti. Quapropter, si vis grādis à me videri, ante omnia dato operā, ut sapiētior nō solum videaris, sed etiam sis, quām sum ego. Simulatio enim ipsa sapiētiæ præsertim facile inscitia coarguitur. Qui enim bene equitare se falso simulat, is equo con senso imperitiæ convincitur, ac tergo excuslus, sæpè simulationis dat pœnas. Idem tibi faciendum est, ut raro promissis, semper autem rebus ipsis mecum agas; ne si mihi sæpè multa de tua sapientia promiseris, pauca verò re ipsa præsteris. Canem me illum facias, quem cum Venator in prædam sæpè incitat, raro autem illi prædam obiecat, incredulum illum ac segnem, etiam ad certam prædam ficit. Quibus autem rebus opinionem veræ & excellentis sapiētiæ a-
pud

pud me tibi comparare possis, dicam, sed audituro. In primis fac intelligam, te non minus in te ipso, quam in me regendo sapientem esse Regem, frustra enim tu me regere volles, si ipse te regere non potueris. Quare putato tu te tibi quasi Rembub. quandam esse, in qua tu mihi demonstrare debes omnes sensus atque nervos sapientiae tuae, ut in te ipso experimentum clarius faciam, quantum ad me ea regendum translata in me sint valitura. Quia in re idem facies, quod pictores solent, qui cum specimen artis edunt, ad speculum ipsi fepingunt, quod quidem in pictura est summum. Quod si iij vultus suos ex speculo penicillo asequi non possunt, tanto minus creduntur posse aliorum. Illi vero qui hoc possunt, summi in arte habentur. Quales in Germania vidi-
mus olim Durerium Norimbergæ, & Lucam Vitembergæ. Ad horum exemplum tibi quoque efficiendum est, ut omnis ratio tuae sapientiae, in tua vita mihi appareat. Quod si mihi planum siet, non dubitabo eandem viam, prudentiam tuam in me gubernando habituram, quæ in te ipso habuerit. Si ergo hoc primum & præcipuum, ad comparandam sapientiae opi-

Qui seipsū
nescit rege-
re, alios nō
potest.

nionem, ut ipse te noscas, atq; vivendo totum exprimas: id quod etiam Apollo præcepit Pythius. Secundum est, quod ad candērem valet, nempe ut videam te sapientibus hominibus non solum delectari, sed etiam cum illis vivere. ac illis deditum esse, illorum præcepta audire, legere, ac tenere, & secundum illa regnare: quod ego cùm animadvertero, similem te quoq; illis arbitrabor esse, quorum consuetudine lætabere. Et ut te id agere verè & ex animo intelligam, removebis abs te homines libidinosos, avaros, ac facinorosos: hystriones item atq; mimos; ne qua ex horum convictu nascatur de te apud me opinio sapientiæ adversa. Quantum ergo potes da operam, ut in omni vietu, atq; cultu tuo semper sint tecum graves viri, probati, atq; docti: nec verò multū refert, ex tuo ne illi regno sint, an ex alieno: nam ut equis probis uteris, non cures Polonici ne illi sint, an peregrini; sic etiam hominibus ipsis utare absq; discrimine ad tuam regniq; tui utilitatem. In quibus tamē diligendis adhibenda est abs te ratio diligens: multi enim sunt qui cùm ab illa vera & germana sapientia longissimè absint, sapientiam tamen

tamen ipsam mirifice simulant. Hoc tu pernitiosum genus hominum, ventriq; ac lucro deditum fuge; insolentem enim Regem facit, arrogantem, ac degenerem: quos tu omnes hâc unâ regulâ cognosces, quam hîc ponam. Quemcunq; inhumanum, arrogantem, avarū, ac plebanipetam videris, hunc tu insipientem esse dici, & tuo convictu indignum, etiam si is barbatus fuerit, tristis, ac superciliosus, multorumq; titulorum Doct̄or eius doctrinæ, quam ille verè nunquam didicit. Quid ita? quia sapientia illa vera, & non ficta doctrina, habet humanitatem adiunctam: horret titulos: liberalitate ducitur, ac quodam externarum rerum neglectu lætatur. Non ergo homines ex titulis tibi deliges, sed ex rebus ipsis ad regni tui summam pertinentibus. Tales homines prisci illi Philosophos appellabant, quod hi eam traderent doctrinam, qua hominum vita regitur & continetur, ut verissima conversione omnes amatores sapientiæ, sint amatores ipsius Reipub. & contrà. Hos ergo tibi adiunges summo studio, summâq; tuâ benevolentiâ. Restat ordine quidem ad parandâ sapientiæ opinionem postremum: ut videlicet

Sapientia
simulata.

Philosophi
veteres qui.

scho-

Scholas & gymnaſia, hoc eſt, iſpius ſapienſiæ

Scholas ne-domicilia in regno, ubi non ſunt, conſtituas, eſſerias eſt. ſe in regno. ubi verò collapſa ſunt, reſtituas. In quibus

juuentutis regni tui indeoles, ad humanitatem ſapienſiamq; informetur: & in quibus etiam tui ſubditi à pueris, & bene rem agere, & tibi ſapienter imperanti parere cōdiftant. Quodſi hiſce rudimentis neglectis, legibus ac poenis ad virtutem Cives tuos impelles; idem facies, ac ſi quis poenā cogat ſcopum attingere eum, quem nunquam iaculari didicerat. Quare ad augendam ſapienſiæ famam, illud vehementer

Academia Cracovien: conſerre existimes, ut Gymnaſium Cracovien: quod proavus tuus condidit conſtituas: quod ita ſanè efficies, ſi publico edicto, hoc iſtud

Turpes pra-ceptores ex Academia pellendi. Gymnaſium, per purgaveris mendis illis infinitis, ex eoq; ſuſtuleris authores illos, non probatos & barbaros, minimeq; regno utiles, Copulatos, Holcotos, atq; Bricottos, Glogovitā, item illum impurum, unde mercede publica dediſcenda diſcuntur à tuis, amoveris. Quare publico edicto coge collegas illos viros excelleſtes, pro hac iſta hominum impurissima fece, recipere in collegium authores probatos, tam Græcos quam Latinos, ut ex hoc ceu fon-

te quo-

te quodam puro & nitido , fluat illa Regia doctrina , quæ sapientes efficiat tibi cives tuos , regnoq; tuo aptos. Ad eundem modum scho-
 las ipsas privatas summo studio refice , illatūq;
 scholasticis , non aulicos istos nitentes purpu-
 râ & byssō , sed homines eruditos præfice , quo-
 rum operâ juventus doctior reddatur , regnoq;
 tuo paratior. Proinde & in Gymnasijs & in
 scholis cura , ut opera tua constituantur fideles
 magistri , qui demonstrent , doceant , atq; cō-
 suefaciat juvenes talia à teneris probare ac age-
 re ; quæ bonos , gloriosos , ac felices illos ma-
 tura iam ætate possent efficere : contra verò his
 spretis , atq; neglectis , illi ijdem magistri ,
 summo perſuadeant studio , summam turpitudinem , infamiam ac miseriam , juuenibus es-
 se expectandam. Hâc tu unâ & eâdem operâ ,
 & sapientes subditos tibi efficies & ipse te mi-
 rificè omnibus commendabis. Putabimus enī
 te esse singularem artificem quoties fuerimus
 hoc tuum opus contemplati : ostendes enim
 nobis in hoc isto opere imaginem mentis tuæ ,
 quod perficere nullo modo poteris , nisi prius
 ipse sapiens fueris ; signum enim scientis est ,
 posse docere ; docebis autem tu cives tuos , si

Scholæ pri-
vatae.

Magistri
quales.

Signū sci-
entis.

curaveris, ubi discant, & à quo discant. Noli putare Auguste ad opinionem sapientiæ aliam viam esse præter eam, quam vides, nempe (repetam enim) ut ipse te ante omnia regas sapienter: deinde, ut cum sapientibus vivas; postremò, ut sapientes subditos tuos esficias. Hæc prima & summa est Regiæ celsitudinis tuæ commendatio. Nunc accipe huic proximam, quæ etiam ex hac ista ortum ducit. Sequitur enim justitia ipsa, qua virtute efficiendum tibi est, ut tu in hoc regno justissimus omnium esse videâre. Nam si tu, aut æquè sapiens, aut æquè justus fueris ut sum ego; quid intererit inter me & te, hoc est, inter Regem & subditum? nihil opinor. Quare ut præstare hac ista virtutis laude videâre, justitiam cole, ipsamq; diligenter exerce, non solum hoc ipso vulgari more, quo de illa Rabulae loquuntur; sed etiam hoc isto singulari atq; Regio, quo virtuti præmium, vitio verò sua redditur pœna. Cùm enim omnis hominum cœtus boni alicuius causâ conveniat, danda tibi est opera, ut illud ipsum summum bonum, cuius causâ hic regni tui cœtus convenit, præmijs ac muneribus tuis excitetur, ac in hoc regno

*Cœtus hominum
cur instituit?*

regno abs te fideliter retineatur. Est autem illud summum ac postremum bonorum omnium, ut sub tuo jure atq; imperio convenienter legibus atq; naturæ omnes in hoc regno vivamus. Hic finis tibi propositus est: ad hunc tu finem omnem cursum regni tui dirigas necesse est, si hunc istum Polonicum cœtum, non diuturnum tantum, sed etiam beatum ac felicem facere cogitas. Quod tu sanè hâc viâ assequêre, si curaveris, ne in hoc isto Polonio cœtu virtus cedat vitio: nevè indignis id abs te tribuatur, quod dignis est tribuendum. Quòd si quid tu hîc erraveris, dissolvetur hic tui regni cœtus, & opinione tua citius dissipabitur. Sævit enim neglecta virtus, furit, ac nimium seditiosa est, resq; ipsas communes perire cupit, cùm videt se esse relictam. Neq; verò aliam causam seditionum regnumq; ipsorum amittendorum puta esse; quàm hanc istam universam distributionem bonorū atq; munerum. Recense hoc loco Græcorum atq; Latinorum historias, id quod te studiosè facere audio; reperies viros magnos ac excellentes, cùm se neglectos esse non ferrent, patrias suas funditus evertisse. Jam verò ipsius

Virtus ne-
glecta.

Tyranni a-
gnum.

Virtutis ve-
getatio.

Tyranni nullū argumentū est aliud, quām hæc ista inæqualitas, sive injustitia distribuēdi. Cū enī m Tyrānus sit pæstis quædā cōflata ex varijs vitijs, conversione munerum, ac in illorū improbos collatione; virtutem ipsam infamia quasi inediā quadā extingvit ac delet. Nam ut corpora nostra suo vivunt cibo; sic virtus suo vivit præmio; quæ, ne qua in libera Repub. extet, omnis Tyrannus curat; apud quē in distribuendis honoribus valent pecuniæ, valent preces, valet compotatio, collusio, scortatio, & illa nutricula Tyrannidis assidua valet adulatio. Ita Tyranni hisce debere se omnia arbitrantur, quos aut utilitatis aut libidinis suæ nōrunt esse magistros. Quibus ut te dissimilem prästes, in distribuendis honoribus, esto omnium diligentissimus, atq; juſſimus: nihil apud te in petitione valeat pecunia; excœcat enim oculos sapientum, & subvertit corda justorum: preces etiam tantum apud te valeant, quantum cuiusq; dignitas ac Reipub. utilitas postulabit: quæ tantum apud te posse debet, ut boni viri ultrò etiam appetendi sint tibi potius, ut ad Rempub. accedant, quām ut illam indignis potentibus conce-

Pecunia
excœcat.

concedas. Cùm ergo homines ebriosi, effæminati, atq; degeneres abs te aliquos honores petiverint, responde illis; honores regni abs te deberi viris veracibus, fortibus, atq; temperantibus, qui & vera dicere, & fortiter agere, & sobriè norunt vivere; quales cùm neq; adulatores, neq; effæminati, neq; ebriosi sint; dic non honore illos dignos esse, sed pœnâ. Quod cùm feceris, virtus tum in Polonia crescat, algebit vitium, improbitas etiam ipsa desperatione frangetur, atq; infamia: tu etiam ad te amandum, invitabis hoc modo optimum & præstantissimum quemq;, cùm te fidelem dispensatorem opum regni viderimus esse, & cùm te uti, non abuti copijs publicis hoc isto pacto cognoverimus. Jam illa altera pars justitiæ, quæ legibus continetur, facilior tibi ad absolvendum erit, si priorem illam diligenter tractaveris: hanc enim secundam justitiæ partem, putare debes in tua Repub. quasi medicinam quandam esse sanandorum vitiorum regni tui. Debes tu quidem curare, ut sanum semper præstes Reipub. corpus; in hoc enim summa laus, ut medici, ita ipsius Regis est. Sed tamen, si quæ regni tui partes aliquo vi-

Qui hono-
re indigni.

tio aliquando laboraverint, illas tu legibus cu-
res æqualiter, idemq; facias, quod medici so-
lent, qui in curando non cogitant, sitnē dives
an pauper, dominus an servus, civis an pere-
grinus, is quem curant; satis enim illis in me-
Iustitia di-
scrimen non
agnoscit per
sonarum.
dendo est, scire hunc ægrotum esse, hocq; vel
illo affectum morbo; nihilq; præterea. Sic tu
ad horum modum tolle in judicando omnem
personarum respectum. Intersit sanè aliquid
inter hominum ipsorum dignitatem, sed inter
reorum errata nihil omnino intersit. Quid si
quid tu inter hæc interesse volueris, etsi perso-
nam in judicio acceperis; nunquam hanc
Rempub. hac ista injustitia quasi morbo quo-
dam liberabis: querelæ etiam istæ, in quibus
vivis, & quas exaudis, nunquam conticescent,
quæ non aliunde sunt ortæ, quām quod antè
in judicio valebat authoritas, valebat condi-
tio, valebat ipsius personæ respectus: vis etiam
sæpè valebat, atq; metus: is in judicio vince-
bat, qui aut ipse potens erat, aut advocatione
potentem habebat: ita ex hac inæquali judicâ-
di ratione, nata est ista intolerabilis quorun-
dam potentia; quæ cùm in judicio, in com-
promisso, in sequestro, in arbitrio sola regna-
ret,

ret, jus omne in hoc regno oppressit: pro u-
noq; Rege, multos Reges nobis peperit; qui Multi Re-
nostris rebus utuntur ut volunt, judicant ut ges in re-
volunt; quibus liberi non videmur esse: atq; gno.
ita in provincijs miseri afflitiq; ab his sumus,
ac si nullus in Polonia omnino Rex esset vin- querelæ.
dex maleficij, patronus autem libertatis no-
stræ communis. Attolle oculos Auguste & vi-
de, excuteq; præfecturas regni tui diligenter,
in multis nihil reperies, præter crudelissimum
quorundam dominatum, qui cunctas subdito-
rum tuorum res, ad lucrum prædamq; suam
revocârunt, immunitates sustulerunt, liber-
tates oppresserunt, leges violaverunt, calumni-
as exquisitas juribus apposuerunt nostris, cau-
fidicos contra nos comparaverunt: quorum
fraude ac fallacijs inverterunt jus, contorse-
runt leges, falsaverunt acta publica; confin-
gunt perlucra, bonis pellunt, regno proscri-
bunt quem volunt, quando volunt, & quomo-
do volunt. Quid ergo nunc illa minora, non
ferenda tamen commemorem? abactiones pe-
corum, excidium sylvarum, cœdes gregum,
armentorum, reliquumq; pecoris quodcunq;
nacti sunt, rapiuntur coloni nostri, diripiun-
tur vil-

tur villæ, vestigalia vetita exiguntur, minæ postremò neq; raro interponuntur. Ita imago nulla in Polonia ab his relicta est veteris libertatis. Hæc tanta atq; postrema regni tui mala, sunt orta ex inæqualitate judiciorum ipsorum.

Iudicia,

Capitanei.

In quibus dum dignitate quidam se tuentur, non innocentia, potentia ista crevit, quæ non solùm tenuioribus intolerabilis est, sed etiam tibi ipsi, nisi provides, formidabilis. Quid enim tu contra hos poteris? qui, si non alia re, ipso tamen advitalitatis jure: non tuas sed suas provincias esse dicunt, & penè hæreditarias, in quibus illi regnant ita, ut Regis ratio in provincijs prorsus nulla sit: tantum enim jam profecerunt, ut provinciales homines, conservescerint omnia à se: nihil autem à te sperare: sibi omnia, tibi nihil tribuere: se timeri, tui autem nullam rationem haberri. Ita illud dulce Regij præsidij nomen, quod apud majores nostros summum contra injuriam fuit, totum sublatum est: exitiale siquidem illud jam est factum, quod salutare olim fuit. Si quis præfecto rapienti, spolianti, ac postremò intentanti obijciat illud, sciet hoc Rex, dicam hoc Regi, conquerar Regi, nimium acerba ac fu-

ac funesta hæc mihi redditur vox; conduplicatur enim calamitas: geminantur mala omnia: & nisi procidens veniam pro hac ista voce missa petam; non villa tantum, neq; sylva, sed patria ipsa vitaq; est mihi deserenda. Tantum nobis obest Regiæ potestatis tuæ appellatio; ut nulla res apud præfectos nobis obsit magis: ita, quod oppressis solatio debuit esse, exitio jam est facta. Quare eò miseriarū jam venimus, ut si in nonnullis provincijs, qvempiam casu requiras, cuius nam sit; pàucos reperies, qui se Regium esse dicat: pro se enim quisq; certatim respondebit, se huius, vel illius præfecti esse: tuum autem qui se esse dicat, reperies planè neminem. At hæc misera responsio non benevolentia aliquâ, aut beneficio à nobis exprimitur, sed vi ac metu, atq; crudelissimò rerum omnium cruciatu. Quamobrem huius tantæ ac tam fœdæ postremæq; servitutis, sit aliquando, vel te Rege Auguste, finis aliquis: satis diu jam miseri fui-
mus: satis survivimus; satis omnibus injuriis oppressi sumus: liceat jam tandem respirare aliquando: liceat tibi soli parere, ac æqualiter cum omnibus æquo jure vivere; quod tūm

*Libertas tā-
tūm iactata.*

fiet , cùm non tantùm titulum , sed vim quoq; & potestatem tuam Regiam ex æquo omnes in provīcijs fuerimus experti. Quod si feceris, cessabit hic communis luctus : cessabunt etiam illa miserorum vota , Turcæ dominatum p̄æ-optantium. Compescet igitur hos , qui in iudicijs regnare , ac in comitijs soli omnia posse volent ; quiq; conventus ipsos particulares , nuntios terrarum , judices , subjudices , notarios , succamerarios , ac commissarios , ad op̄ primendum nos , ad infirmandas leges , ad e-vertenda judicia , ad constabiliendam posse fere-mò potentiam suam composuerunt atq; instruxerunt , ut hoc modo soli omnia in hoc regno possint , utq; tu p̄æ illis quidùis potius , quam Rex esse videaris. Quod si tu hoc loco à me requiras , quodnam remedium hisce tot incommodis afferre queas ; dicam , quod sentio. Re-

*Provincias
regni visen-
dæ.* gum in Polonia veterum sapientia mihi vehe- menter probatur , qui certo tempore anni , o- mnes provincias huius regni obibant , id quod liquet ex his adhuc , quos officiales terrarum vocamus , quorum nomina retinuimus , rem autem ipsam summo cum detimento regni amisimus. Sunt enim singulis in provincijs ut scis

ut scis succamerarij primūm , præfecti cubiculi Regij , sunt dapiferi mensæ ministri , sunt venatores , sunt etiam judices ipsi , quasi quidam syndici Regis , provinciali judicio præsidentes : quos apparet singulis provincijs ideo fuisse olim institutos , ut venienti anniversario tempore in provinciam Regi , præstò adesent . Repete Auguste Rex vetus atq; adeò patrum exemplum : nusquam domicilium vitæ certo in loco ponas : versare ubiq; notus fias ubiq; : confer te ad omnes regni tui partes : lustra provincias : audi quærimonias : puni fontes : oppressos libera : sitq; apud te præfecturæ legitima adimendæ advitalitatis causa , oppressio miserorum atq; calamitatis . Quod cùm feceris , solus hoc pacto eris in Polonia Rex : solus tutor & patronus omnium : honoremq; tuum Regium alijs non dabis , neq; cum ullo subditorum tuorum hoc pacto illum cōmunicabis . Nos etiā ipsi , tum demū desperare desinemus , cùm auxilium tuum præsens , quasi numen quoddam nobis adesse senserimus : queremur enim te præsente liberè : expostulabimus liberè : contendemus etiam cum præfectis te disceptatore liberè . Nunc verò , quia

lōgissimē à nobis abes, raroq̄ nos invisas; prædæ atq̄ direptioni præfectorum expositi sumus, ac in misera querelarum tempestate assiduè vi-

Aamicitiaz rationē ju-
dictjs non ferendam. vimus. Hoc igitur tu ante omnia facies. De-
inde cura , ne quis senatorum causam in se-
natū agat alicuius , quod is tecum pro rata
parte , quodam modo communis sit huius re-
gni judex. Jam verò in dicenda sententia ,
cura , ne quis senatorum dicat illum amicum ,
hunc verò servum suum esse. Quid enim po-
test dici aut fungi indignius , quàm necessitudi-
nem prætexere injuriæ , aut te communi omui-
um domino audiente , servum quempiam sub-
ditorum tuorum à quopiam in judicio tuo ap-
pellari ? Quare ut hic error tollatur , fac idem
in Polonia , quod te aliquando in Lithuania
fecisse fama est : cùm enim in Lithuanico se-

Egregium natu (ut dicitur) diceret quidam reum neces-
Augusti fa-
ctum. sarium suum esse , ut ne is propterea suo loco
rogaretur , sententiam vetuisti. Commemo-
rabile hoc sanè exemplum est , & ad commen-
dationem tuæ justitiæ longè omnium maxi-
mum quod ut in Polonia quoquè repetas ,
abs te petimus. Quare te rogamus , atque ob-
secramus per fidem tuam , per hanc invictam
dexie-

dexterā, per tuum jusiurandū, quod ex æquo o-
mnibus abs te datū, quasi pignus quoddā auxilij
Regij nobis est; ut nos hoc pacto spoliatos,
eversos, ac collapsos erigas, reficias, atq; re-
stituas, nobisq; afflictis manum hanc tuam tot
sæculis speratam atq; exoptatam, aliquando
porrigas, nosq; ex ijs tantis malis eximas.
Quod si feceris, dabit tibi Deus tanquam alte-
ri Salomoni ad judicandum cor sapiens, ut
magna justitiae opinione ac laude sis apud o-
mnes: hoc isto modo præsertim, si ad hanec
iustitiam civilem, divinam quoq; iustitiam ad-
hibueris, quæ pietas in Deum est. De qua di-
cam breviter. Neq; enim speres aliquid te in
hoc regno boni posse efficere, nisi habueris
oculos mentis tuæ illuminatos divino illo lu-
mine, sine quo, ut verè canitur, nihil est in
homine. Quod ut menti tuæ luceat; cura, ut
illud lumen semitarum nostrarum, quod est
verbum Dei, purum ac integrum tradatur,
audiatur, atq; in regno tuo exerceatur. Quod
sanè fieri nequit, nisi hoc istud verbum ex-
emeris è tetro quodam atq; fœdo rerum abusu:
in lucemq; è tenebris ac in conspectum regni
tui produxeris, operâ eorum fidelium homi-

*Salomonis
sapientia.*

num, qui possint etiam alios docere: qui cùm
 lucernæ quædam istius verbi Dei sint, cave-
 bis diligenter, ne cui nebuloni rudi, ac plane
 Sacerdotia perditis ne-
 ganda. nepoti, mandes sacerdotia, quæ tātò ampliora
 erunt quantò major in diligendis ad ea sacer-
 dotibus cura abs te adhibebitur. Nemini apud
 te in his adipiscendis suffragetur genus: nemini
 preces: nulli pecunia: noli pati ut Episcopatus
 ipse, sit apud te adulatio[n]is præmiū, & præbēda
 assentationis merces: noli audire illas nefarias
 orantiū pro aliquo preces: Hic tantū Majestati
 Tuæ servivit, tantum sudavit, tantū expendit,
 deniq[ue] tantum dat, tantum promittit. An tu
 putas qui hac via ad Ecclesiam Dei obrepunt,
 posse illos in Ecclesia aliquid boni efficere?
 Cœci isti sunt, mihi crede, ac crucis Christi
 inimici, furoreq[ue] ac amentiâ in Ecclesia Dei
 feruntur præcipites: ex his hypocrisis nata est,
 præstigiæ item verbi Dei ac fallaciæ: ab his
 opprimitur Evangelium, ac Christus ipse ex
 multornm cordibus tollitur. Nec mirum:
 non enim zelo charitatis fraternæ, non pietatis
 propagandæ studio impulsi, sacerdotes sunt
 hi facti; sed ut, aut lacunam rei familiaris
 expleant, aut fratres inopes juvent, aut ut domi-
 nentur

Incōmoda
 Ecclesiæ
 unde.

nentur, aut omnino ut otiosi sint, nihilq; in omni vita agant. Quare cum isti quæstum putant esse pietatem, non tantum non præferunt lumen errantibus, doctrinam imperitis, spem desperatis istis; sed illam extingvunt, delent, ac radicitus omnem ex animis evellunt hominum: Fur enim Christo teste, odit lucem: quod vereatur, ne lumine verbi Dei illato, surta illius coarguantur: idcirco isti ut lateant, involvunt se in tegumento ovium ipsius simulationis, personamq; sibi sumunt veteris sanctitatis, cum tamen intrinsecus, nequissimi sunt omnes, lupiq; rapacissimi: qui hoc solùm curant, ne plebs verbo Dei admonita, ipso in ovium veste lupos esse agnoscat, illosq; relinquit, quæstūq; huic pecori, quasi pabulū ac glande adimat. Quod ne fiat, conjuraverūt isti mihi crede, verbū Dei, atq; in illius veros & legitimos professores: qui, ne in Ecclesia ulli sint, vides quam illorum jam exarserit furor. Qui, Abusus ne tantum possint, quantum velle videantur; suscipies tu causam pro tua rata parte ipsius Ecclesiæ: ad exemplumq; Ezechiæ Regis confringes hunc istum æneum serpentem, hoc est, quæstuosam quorundam religionem: per provincias

vincias etiam Episcopos institues , non eblan-
dito, neq; ementito , sed legitimo atq; pio suf-
fragio , quibus adiunges eadēm censurā Cano-
nicos , non hos togatos , aut palliatos aulicos ,
sed illos , quos cognoveris omnium judicio
esse probatos. Quod si seceris , liberabis Re-

gnum tuum , religionum novarum metu :
nullas hæreses metues, ac nullā ipsius religi-
onis convulsionem pertimesces ; nihil enim

*Veri sacer-
dotes.* est sanctius vero Sacerdote, nihil etiam ad imi-

tandum vulgo propositum magis ; quales cùm
nacta fuerit plebs , ad illorum præscriptum
vivet , pacemq; ac tranquillitatem tuebitur.
Tales ergo ut sacerdotes regnum tuum habeat ;

maxima parte in te est situm , quos tu ipse in
summa veneratione habebis. In primis au-

tem Episcopos ipsos , quos Vicarios Christi ,
& patres regni tui , ac clavigeros æternæ vitæ
existimare debes , tantæq; dignitatis atq; præ-
stantiæ ; ut tua Regia dignitas , cum Episco-
porum majestate , nulla ex parte sit conferen-
da : quod si est , uti certè est , summo studio
curabis , ne qua in re hunc istum sacerdotalem
ordinem offendas , nevè illum conturbes. Et
quoniam me tibi fidem subditum esse semel
sum

sum professus , addam etiam illud , teq; liberi-
us , clementiâ confisus tuâ , hoc in loco admo-
nebo : nempe ut illam abominationem , quam
Regum pestis assentatio in Poloniā introdu-
xit , tollas quamprimum de medio , quæ il-
la summa est , ac detestanda : cùm Episco- Episcopi se
crichtates.
pus vestibus sacris indutus , ac illâ redimitus
insulâ , tum etiam sacrificans , ac Christum
Dominum ad aram repræsentans , tibi venera-
bundus procidit ad pedes cum thuribulo , cru-
ce , ac libro Evangelico , quomodo hanc tam
horribilem faciem huius tantæ venerationis
sustinere potes ô Rex ? Pilatumne te ac He-
rodem impium vis existimari , illo horrendo
Christi Dei tui obsequio ? cur autem tu vice
hâc conversâ , non eum honorem potius habes
Episcopis ? præsertim cùm subiectus illis sis , e-
umq; honorem Episcopo debeas ; nonnulla
tua cum venia , tanquam subiectus præposito ,
filius patri , homo autem Deo Christo & Do-
mino tuo , quem totum Episcopus sacrificans
exprimit illis vestibus , illis infulis , deniq; il-
la totius sacrificij actione . At non patitur ,
inquieres , Majestas mea , ut me ita submittam .
Multò minus illorum fert Auguste Rex , si ve-

ritatem ad rationem revoces. At ferunt, in-
qüies, hoc Episcopi. Ferunt Auguste, sateor,
& magno quidem cum suo & Ecclesiæ dede-
core ferunt; quia id quod sunt, se esse aut ne-
sciunt, aut non sentiunt: molesti etiā tibi qui-
dam illorum esse nolunt, ne quid sorte, aut
de spe, aut de ambitione apud te perdant. Jo-
annes quidam Lubrantius, cuius multa dicta
atq[ue] facta in Polonia feruntur, quendam Epi-
scopum palam reprehendisse dicitur, cùm is
Episcoporum primus in Polonia, hoc isto
novo more ad pedes patri tuo prociderit cum
thuribulo sacrificans. Hic tum Lubrantius,
ut erat concitator, indignam ait, rem in Po-
loniam inducis Episcope. Tibi quidem, in-
quit ille, ita credo videri, quod Posnaniæ. E-
pisopus jam sis. At ego ne diutius Præmiss:
sim, hâc istâ novâ viâ hodie efficiam. Ita E-
pisopus ille, quâ viâ Præmissiâ exivit, eadē
novum hoc venerationis dedecus in Poloni-
am introduxit. Cuius exemplum causa pec-
câdi tibi nō debet esse: maiusq[ue] pondus apud te
habeat prisca illa veterum Pontificum autho-

Caroli VI. ritas, quam ista huius Episcopi nova. Imita-
exemplum. re hac in re Carolum Quintum, Cæsarem, di-
vinum

vinum hominem , qui in Pontificis Romani sacrificio minister summa veneratione sæpè su-
it: porro tu in tuo regno idem es , quod Cæ-
sar in suo imperio : Episcopus verò in Polo-
nia , idem est , quod Pontifex Romæ. Quare
si Pontifex ipse nunquam Cæsarem illo modo
veneratur , nec Episcopus quoq; te Regem de-
bet venerari ; paria enim hæc sunt , unius &
& eiusdem ordinis ; ut quantò Cæsar à Pon-
tifice superetur , tantò quoq; tu ab Episcopo
superâre : & quod Cæsar Romæ tribuit Ponti-
fici , hoc idem tu in Polonia tribuere debes
Antistiti : quod pontifex non debet Cæsari ,
nec tibi Antistes debet Regi. Quo sanè argu-
mento , honestè ac piè , hanc idolomaniam
repudiabis abs te : quotiesq; sacro interfueris ,
semper autem interesse debebis , toties te non
Regem , sed privatum hominem , eumq; pec-
catorem adesse illi sacro existimare debes. Et
aut parem cæteris qui aderunt , aut etiam mul-
tis , imò verò omnibus inferiorem , ut ille
divinus honor ab Episcopo tibi homini pec-
catori non debeat tū exhiberi : sacro verò per-
acto , cùm ad tuum opus Regium redieris , tūm
sanè Rex esto : sume gladium , quem tibi De-

as dedit ad vindictam malorum, laudem autem bonorum. In Ecclesia verò nihil minus esto quam Rex, Episcoporum quodammodo ibi regnum est; tu autem non sacrorum sed Reipub. ipsius Rex esto: quam Rempub. cum sapienter, justè pieq; domi administraveris, eam quoq; ut tutam foris praestes, curabis, desqué operam, ne nos pœniteat infirmitati difsisos nostræ adiumenta fortitudinis tuæ quæsiisse. Cum enim undiq; hostibus circumsepti essemus, ut ab his tuti simus, te custodem atq; ducem requisivimus; ut te agente & vigilante solo pro omnibus, salvi esse cum liberis, conjugib; fortunisq; nostris possemus. Quare, sis tu sapiens Rex, sis justus, etiam licet; tamen si te imbellem esse cognoverimus, nihil habentem nervorum ac virium; nihil tibi proderint apud nos cætera, quantumvis ea in te fuerint magna & præclara. Hæc enim ista, de qua loquor, fortitudo propriè virtus, quod sola planè viros efficiat: quâ qui Reges carent, imbelles, atq; effæminati dicuntur, abiecti, & qui ex contumelia nomen traxerunt, Sardanapali vocitantur. Fuisse enim

Sardanapa-
lus.

ferunt Sardanapalum Phrygem perditæ nequitia

*Regis impe-
zium ubi.*

*Respub. fo-
tis tuta red-
denda.*

tiæ Regem: quem cùm miles Assyrius quidam
inter fœminas nentem deprehendisset, illum
interemit; indignum ratus, Assyrios viros for-
tes subijci fœminæ. Et meritò quidem: nam
qui regnare vult, opus illi est ante omnia animo
magno atq; excelsø, qui hæc humana inferiora
ducat esse dignitate sua Regia: qui inhonestæ
non solum hæc summa, sed etiam ista minima
magnopere fugiat, honesta contrà appetat, ac
illa etiam morte, si opus sit emat: dignitati
serviat: emolumenta publica curet: ac regnū
vitâ propriâ charius habeat. Hoc animo con-
venit esse Reges: hoc qui carent, Sardanapa-
li sunt, hoc est, miferi atq; contempti Reges:
qualis Miesco in Polonia olim fuisse memora-
tur. Qui cum à Patre Boleslao Chabri claris-
simo ac fortissimo viro regnum Poloniæ opu-
lentissimum copiosissimumq; accepisset, illud
Rixæ uxoris libidine inertiamq; suā dissipavit.
Qui ut contemptus in Polonia vixit, ita eti-
am infamis ob nequitiam obiit. Prætereo Lu-
dovicos, taceo multos alios, qui præter ipsū
nomen Regium, nihil habebant Rege dignum:
nec propter aliud, nisi quòd & animo deficie-
bantur, & studio ad regnandum apto; quorum

Miesco
ignavus.

casus & infamia te admoneat, ut ijs spretis,
 tibi adimitandum proponas Boleslaos illos ve-
 Exempla re-
 gum bone-
 rum.
 teres, Vladislaos item, atq; Casimiros Avos
 tuos, & in primis Sigismundum patrem tuum,
 qui in Polonia optimi Reges ac fortissimi vi-
 ri fuerunt, ad quorum exemplum adolescen-
 tiam tuam exerce. Et ut illa ex otio in nego-
 tium regni tui transferas; laudem & gloriam
 tibi proponas: ad quam, infamia aliorum te
 exhortetur: vivas in labore: ibi q; assidue ver-
 sare, ubi metus adest aliquis, qui tibi somnum
 adimat, qui te excitet quotidie, tibi q; mole-
 stus semper sit; ut is tuo secum convictu, vo-
 luptatem venenum adolescentiae tuae abs te
 pellat, teq; doceat, quomodo oportet, & cū
 quibus oportet Regem vivere. Hoc eodem
 monitore atq; magistro, animus ipse tuus cri-
 getur, in omnesque partes tanquam arcus in-
 tendetur, ut acrius sentiat, celerius occurrat,
 venientiaq; mala paratus excipiat. Hic idem
 te laudis cupidum, ac animosum spe bona im-
 buat, neq; de salute regni in periculis unquam
 desperare sinat; omnia enim in metu experiri
 videbis, ut nihil eorum quae obsint, quaeve ti-
 bi profint ignores. qua ex te nascetur tibi,
 domi

domi fides , foris verò summa authoritas : putabunt enim tui hostes, rem sibi esse cum viro strenuo, perito, animoso, atq; spe optima pleno, non cum ignavo , imperito, degenera atq; stolido. Quæ opinio non minus tibi apud o-
mnes proderit , quām profunt arma tormenta q; bellica , noli enim putare , hostem alia re-
ulla animosum magis in pugna reddi , quām
opinione speratæ victoriæ , quæ tota ducitur
ex adversarij aut indignitate , aut infirmitate.
Quis enim vigilans se non putat vincere posse
dormientem ? aut quis sobrius ebrium ? pro-
vidus negligentem ? deniq; paratus imparatū ,
se non putat opprimere ? Instat enim audens
virtus vitio , ibi q; illa exultat magis , ubi viti-
um plus videt valere. Quare ut in te omnia ,
quæ ad fortitudinis opinionem attinent non
solum excellant , sed etiam alijs excellere vi-
deantur ; confer jam te nunc , ad eas regni
partes , quæ magis hostem metuunt. Inpri-
mis autem in Russiam ipsam abi , quæ multis
hostibus , iisq; assiduis est exposita : obi hanc
provinciam , Auguste : recognosce illius mu-
nitiones : infirma illius considera : præsidijs
etiam firmis muni : fac nobis fidem , te eum
Virtus Re-
gis hosti for-
midabilis.
Regē

Regem fore, qui Scythes, Valachos, atque
Turcas poteris ab ea Provincia prohibere.
Hoc ede specimen jam nunc Auguste Rex,
Russia. nosq; non Vilnæ, neq; Cracoviæ, sed in Rus-
sia doce, quantum confidere de tua virtute de-
beamus. Sint illæ urbes receptacula sacerdo-
tum & mercatorum, non virtutis neq; militiæ
tuæ. Otius ergo hinc in Russiam confer te:
viri sortes comitabuntur te: galeæ, non infa-
mes illæ mascharæ, te sequentur: denique mi-
lites ac Equites illi Poloni (non hystriones
neq; mimi) tecum in Russia vivent: quorum
sremitum cùm ex Cameneco, aut Bratislavia,
aut Kiovia, vicina exaudierit Scythia, Vala-
chia item atq; Turcia, dicet perculfa metu:

Strenuus
Rex hostē
terret. Hui: tam citò! Rex novus h̄c certè adest: cer-
tè vigilat: ac tumulum machinatur nobis.
Quodsi tu alias res ages, choreisq; puellarum
Vilnæ, aut mascharis Cracoviæ occupatus fu-
eris; & tuis risui, & hostibus contemptui eris:
vastabunt, incendent, prædas agent impunè:
tum etiam, ut hominum genus est dicax, ac
contumeliosum Scythæ, repetent sæpius il-
lud insultando, Dietko, Korol ne serdit.
O pueri Rex
iste excors
& ignavus. Quod n̄ fiat, intermissis omnibus rebus in
Russi-

Russiam abi quamprimum : idemq; facias ,
quod in nova villa boni patresfamilias faciūt ;
qui mox ut sunt nacti , obeunt villam , singula
in ea inspiciunt , cum villico deliberant , hocq;
& illud opus exercendum parant . Idem & tu
facies , ut sepulto mox patre , comitijs etiam
absolutis regnum obeas : periculosiores illius
partes inficias : centuriones recognoscas :
exercitus lustres : praesidia colloces : totumq;
opus belli diligenter pertractes . Quod si fece-
ris , dici non potest , quām amabilis tuis , quām
verò formidabilis hostibus , hoc isto modo fu-
eris ; Cyrus alter , atq; Agesilaus , ac ipse Ale-
xander Macedo , omnibus tam domi quām
foris esse videbēre . Atqui ego prolixius , quām
institueram , hæc ad te ideo scribo , quod te
in Lithvaniam redditurum mox comitijs abfo-
luti humor est . Quod ne facias , te per di-
gnitatem tuam Regiam , quæ tibi esse charissi-
ma debet , oro obtestorq;. Nam si tam citò
ac vix salutatus Rex à nobis Vilnam redieris ,
pessimè (pace tua dicam) existimationi tuæ
apud omnes consules : dicemus , euntemq; ta-
libus vocibus persequemur : O Cyre noster ,
tamne citò hinc ? cur vitas oculos ? cur fugis

*Exercitus
Iustrandas.*

Russorum
querelæ.

lucem? aut illud: Hoc est Regem esse? aut,
hic si sciret, quid sit Rex, in Lithvaniam ne-
jam rediret. Quod ne accidat, acquiesce-
nunc precibus meis, & abiesto Vilnae deside-
rio, mox te ostende in armis, Russisq; te ad
videndum & pertractandum præbe. Hostes
etiam tuos perterrefacias adventu subito in
Russiam tuo; ita ut omnis illa lues Asiatica,
sciat te vigilantem Regem nobis datum esse,
ac regni huius fidum custodem. Verùm hæc
nos frustra te monemus, ac præscribimus tibi
omnia, nisi tu habueris domitas cupiditates
tuas; quæ cùm invaluerint, omnem sensum
humanitatis virtutisq; è nobis tollunt. Quem-
admodum enim quidam morbo aliquo, & sè-
sùs stupore, suavitatem cibi non sentiunt; sic
^{Libido Re-}
^{si fugienda.} cupiditas libidinosa atq; præceps, stupidam
adolescentiam reddit, injustam atq; mellem;
occludit illi oculos, ne perniciem suam vide-
at: aures etiam illi obturat, ne verba saluta-
ria audiat: solius veneris contactum illi in-
culcat; ad cuius usum, cuncta visa, audita,
odorata, ac gusta vertit: quâ ut liberius per-
fruatur, juvenilis ætas, pudorem illi antè o-
mnia solvit, cum quo uirtus una perit, omniscq;
rerum

rerum honestarum cura , cuius rei illud triste quidem exemplum , sed ad cavendum apprimè Regibus utile à Pòéta describitur hiscè verbis:

*Non ceptæ assurgunt turres, non árma juventus
Exercet, portusvè aut propugnacula bello
Tuta parant. pendent opera interrupta minæq;
Murorum ingentes , & aquataquæ machina cœlo.*

Vides ut Dido illa infelix, novam cui condere Iupiter urbem dederat , libidine quasi peste correpta quadam , omnia negotia Reipub. intermisserit. Sic illi extorserat libido è manibus totum opus regni: torporem verò , atq; rerum neglectum ingesserat. Fugit enim laborem libido, corporiq; parcens, soli Veneri illud servat illibatum. Et cùm totum hominem libido occupârit, ita illum miserum facit, ut illum alieno corpori , tanquam Prometheum Caucaso affixum reddat , ut non amplius juris sit sui: facitq; ut in alieno corpore vivat, ab illo circumagatur , hucq; , atq; illuc miserandum in modum circumferatur. Illam enim quam amat , ut idem bonus canit Pòéta.

*Absens absentem auditq; videtq;.
Ita omnis libidinosi animus miser est , r-*

alienum semper intueatur corpus, negligat verò suum, seq̄ ipsum indignissimè profundat: nihil magni, nequé quod homine sit dignum, homo libidini additus, cogitat: non dignitatis illi cura est, non publicæ utilitatis: immersusq; in hoc cœno, asper sibi ipsi est, inhumanus, sævusq; adeuntibus, qui alieno arbitrio vivens, ut syavius insaniat, adhibet convivium, potat, nudus saltat: & ut omnem faciem deponat honestatis, incedit mascharatus. At qui hæc funt incunabula Neroniana Auguste Rex: ab his ille initijs profectus, ad everendū imperiū Romanū accesserat. Cùm enim media in libidine ipsius arderet furor, vinūq; quasi oleum furori ille suppeditaret, quod flagitium ille non admisit? quo scelere Romā non confecit? quos homines non occidit? leges non evertit? quam pudicitiam, quam religionem ex urbe non eiecit? At illud monstrum conflatum erat ex libidine, quæ temulentiam peperit, hæc verò iracundiam, ita Nero cùm in humana forma quasi tres qualdam immanes belluas gestaret, nempe libidinem, temulentiam atq; furorem, quem illius hominis motum, quam agitationem, quos ad maleficium

cium impetus fuisse censes? Propone tibi animo: si quis in cutem humanam insueret hæc tria effera animalia simul, Aprum, Vrsum, & Leonem, quæ species quæso illius cutis esset? quæ agitatio? næ tu malles talem cutim, cùm jactationem ipsius ac rugitum horribilem vides, cœlo potius quâm ex aliquo loco vicino aspicere. Cuiusmodi cùm Nero esset, Roma- <sup>Nero que
lis.</sup> num quidem devoravit imperium, sed tamen postea ipse se ultus est: ipse enim se postea interemit, serasq; licet, debitas tamen poenas Reipub. persolvit. Hunc exitum habuit illius libido, quæ incitata violentiâ; ac furore incensa, post crudelem matris cædem, in tartara præceps abijt. Ergo huius exemplo tu cautiis vives, memorq; sis, nullum Regem malum esse naturâ, sed consuetudine effici. Qui enim Rex se cupiditate primùm obstrinxit prava, deinde potat assidue, postea autem furit, ut hodie ita & cras, certò certius scito, hunc Tyrannum fore nequissimum, Neronique simillimum. Proinde in hac tua juvenili ætate, præcepto Divi Pauli, fuge libidinem, ut hâc liberatus, facilius temperatè, mansuetèq; viuas: in eoq; plus ætate, virtus tua, Regiad

Remedium
libidinis u-
xor.

dignitas apud te possit. Quo autem alio cupiditatem libidinemq; ineuntis ætatis tuæ cōérceas, quam eo, quod præcepit Apostolica vox: Vnusquisq; inquiens, propter fornicationem habeat uxorem suam. Vxorem ergo ducas, quæ ferocem adolescentiam tuam, suaq; sponte in libidinem proclivem, in officio contineat. Vxor ergo ipsa sit modus atq; finis eius cupiditatis, quam natura tibi ad procreandum largita est: sine qua, uxore inquam, adolescentum vita, soluta, vaga, incerta, impudica, infamisq; est. Quare cùm absq; uxore te continenter, sobriè, ac mansuetè vivere non posse cernas; summâ curâ hanc tibi confessi deliges, cū qua ætatē bene ac pudicè exigas. Et quoniam tu duas personas sustines; alteram privati hominis, alteram Regis; meminisse debes in ducenda uxore, te hæc duo spectare oportere. Primùm est ut tibi ducas

Uxor Regia uxorem, cum qua tu cubes; Secundūm est, ut qualis. habeas Reginam, cum qua nobis regnes. quòd si ex matrimonio tuo alterum horum defuerit; imperfectum illud erit, minimeq; probabile; noli enim putare, eandem esse rationem numbendi Regum ipsorum, quæ est privatorum homi-

hominum: homo enim privatū ipse sibi ducit uxorem, in eoꝝ tam bonum quām malum illius solius est qui duxit: nullius præterea alterius; sat tamen bene duxit, si honestam morigeramꝝ duxit. At Regum alia ratio est: neꝝ enim est curandum tantū Regi, ut uxorem bene moratam morigeramꝝ ducat: sed ut ea quoꝝ commōdo emolumentoꝝ sit regno, quæ regnum copijs ditet: nova societate juvet: pacem populis conciliet: ac dignitatem, authoritatem, & majestatem regno adferat. quæ non tantum uxor, sed consors, non thori solum, sed etiam regni tui sit. Quam etiam obrem, ut socia regni uxor Regis videatur esse atꝝ particeps, Reginæ vetusto more adinstar Regum ipsorum unguntur, coronantur, ac Reginæ Dei gratiâ appellantur, atꝝ ita salutantur, dotesq; ipsarum certis in possessionibus ipsius regni assignantur. Talem tu uxorem Ferdinandi Romanorum Regis filiam Auguste duxeras, quæ incredibiles felicitates huic regno videbatur atfulisse: famam primò egregiam, morum atꝝ pudicitiae: deinde totius fere Europæ societatem, ac fœdus cum Carolo Cæsare, & Ferdinando Rege: pacem item

Commoda
coniugij Re-
gij.

cum

cum Germaniæ principibus: summam postremò benevolentiam multorū hominum. Quæ quoniam sato nobis adverso nuper extincta est, huic tu similem quæras quamprimum, quæ eadem bona tibi regnoq; tuo afferat, quæ illa attulerat. In eoq; sanè esto diligens. Si enim tu in despondenda tibi uxore rationem tui tantum habueris, non autem etiam nostri, quanta Rempub. mala sequentur. vide. Primo illa nobis erit invisa ingrataq;. Deinde te ipsum odiosū exosumq; nobis reddet. Dolebimus enim te rationes tuas privatas potiores duxisse commodis nostris publicis. Tum si quod bellum finitimum, aut si quæ vis externa nobis fuerit molesta; tuum matrimonium accusabimus: de te ipso queremur, ac dicemus: potuit hoc bellum non accidisse nobis: potuit pax inter nos & finitimos nostros constare, si Cæsaris filiam, aut Ferdinandi, aut illius, aut istius præpotentis Regis, Rex noster uxorem duxisset: nunc verò, cum is desertam ab amicis duxerit, soli sumus relicti. In medio undiq; angustiæ sunt nobis: ab Aquilone Moschovia nos premit: ab Oriente Scythia atq; Valachia: à Meridie Turca ex Vngaria.

Vngaria: ab Occidente verò Germania etiam nobis est infesta, nufquam auxilij restat spes: undiq; nos metus ambit & formido, actum est: perijmus unius adolescentis culpâ. Tum etiam in aurem fidelem alter alteri illud insusurrabimus: Quid? hoc ne nos feremus? ut unius hominis causâ tantum regnum pereat? tot gentes atq; nationes perditum eant? tamq; vetus atq; potens *Respub.* pereat unius adolescentis libidine? Tales voces erunt in ore nobis, & aliæ multæ consimiles, quas nunc animus meminisse horret; difficile enim est non dicere, cùm doleas. Quod, ne accidat, diligenter providebis: fenatusq; tui judicio, uxorem tibi deliges, & tuo cubili, & hoc illustri regno dignam, in eoq; imitabere avum tuum Casimirum, patrem tuum item Sigismundum, qui ductis uxoribus, regnum hoc stabilierunt. Duxerat enim Avus tuus uxorem, filiam Alberti Archiducis Austriæ, qui idem Rex Romanorum fuit: Pater autem tuus matrem tuam clarissimam & nobilissimā fœminam, ex veteri Regum Neapolitanorum familia, in matrimonio habuerat. Hos sequere potius, quam Vladislai proavi tui factū

Exempla.

déviunt, qui magnâ invidiâ ac summa obtrectatione uxorem è suo regno Granowskam vi-
duam duxerat; probam quidem illam & ho-
nestam, sed uxorem tamen privato alicui ho-
mini aptiorem quàm Regi: quæ tamen ipsa
duobus annis non plus cum Rege vivens cùm
publica totius regni gratulatione, non uncta,
neq; coronata, neq; Regina appellata, defun-
cta fuit. Tantum odium patrum nostrorum
in illas nuptias fuit. In cuius defunctæ locum,
Vladislaus proaviam tuam duxerat Zophiam
Russiæ ducem. Sume tibi ad imitandum ex
proavo tuo, quod honestum Regiumq; in il-
lo fuit: quod verò inhonestum, ac turpe in
eo videris; id fuge ipse, atq; repudies, & ne
repetas vetera, proxima ista exempla patris
& avi tui propone tibi: hos tu sequere: hos
imitare: ad illorumq; exemplum duc uxorem
Majestate tua dignam; quæ hisce perturbatis-
simis temporibus juvet regnum tuum novis so-
cietatibus atq; amicitijs: pace item ac fœderi-
bus illud muniatur: & in illo quietem, otium,
ac tranquilitatem constituat, ut tu summa ho-
minum benevolentia, honestissimè, ac sine ul-
la obtrectatione, in Polonia cum illa regnes;
utq;

utq; cum uxore socia tuæ adolescentiæ, ac conforte thori tui , diu vivas , fausto feliciq; omni- ne ; ut nos ex tuo sacrosancto thoro habeamus duces , principes , atq; Reges , indubitatosq; regni tui hæredes. Talem uxorem cùm nactus fueris , tota Polonia venienti se illi obviam effundet: ádventum gratulabitur: occurremus illi cum canticis & choris , læto pæane , novam sponsam tuam, Reginam autem nostram consalutantes ; quām introducemus in thalamum matris tuæ clarissimæ atq; castissimæ fœminæ , veluti sanctam quandam atq; pudicam Rebeccam in tabernaculum Saræ: ut tu cum illa lætere Dijs hominibusq; approbantibus ; utq; ex ea videoas filios certos filiorum tuorum , & pacem super Israel. Hoc & facere , & nos optare par est. His tu præceptis Auguste Rex atq; admonitis , temeritatem adolescentiæ vinces: & cùm illi hæc ista fræna tēperantiæ continentiæq; injeceris; faciliorē animū ad res magnas gerendas habebis, qui ibi minimè valet , ubi libido totū occupat. Quæ si nusquā a pud te valuerit , facile nos docebis , ab excellenti eximiaq; tua virtute , progressum ætatis exepctari non dōptere. Age ergo in regno viri

fortis opera: quodq; ætas negavit, id supplebit virtus tibi. Multorumq; exemplis tibi ad id persvade, qui ad modum adolescentes, tantas res gesserunt, ut suum imperium auxerint, nomen ornârint. Et ne infinita persequar:

Alexandri continentia. Vnus Alexander Macedo tibi satis exempli ad res magnas sit, qui ab ineunte ætate res maximas gerens, trigesimo tertio anno, mortem obiit: devinctis jam Græcis; domitis Persis: ac totâ Asiâ subactâ. ex quo judicari potest virtutem Regum in rebus gerendis plus posse, quam ætatem. Verum ad id, in quo fuit Alexander, ijsdem tu eas itineribus: fuit enim ille summâ temperantiâ libidinum adolescentis, summâq; laborum tolerantia: atq; sub dio exercitationem sibi comparaverat: nunquam siccus cœnavit: nunquam nisi sudans accubuit: nunquam nisi sitiens à cœna surrexit: raro sub tecto, sœpè autem sub dio cubavit: lectulo libero, eoq; militari utebatur, ita ut ante Babilonium captam, mulier quid esset, ne sciret, ita ille, cum & nocturno & diurno tempore militans viveret, formidabilis hostibus, charus autem suis fuit. Nam cum in re militari hæc duo summa sint, obedientia &

perse-

perseverantia ; non alio duci fidere milites illi magis ; neq; durare , quām Alexandro poterat : nec iniuria ; videbant enim simul sudantem , algentem , ac laborantem Regem : commune gaudium illis fuit cum Rege , aliquo bono parto , communis vicissim dolor illo amisso . Tum verò si quid adversi accidebat ; videbant primum adesse , ultimum verò abesse in periculo Alexandrum : vigilare : plus metuere : in metu prospicere : res difficiles consilio gerere , integritate tueri , virtute verò confidere ; ut meritò milites & obedire , & in eo ipso spem habere maximam vellent . Jam verò quis hoc duce in bellis illis , quæ is gessit , acerrimus non perseverasset ? si enim bellum æstate gerebatur , plus in sole arsit , si in hysme , plus nive alsit quām postremi militum , in laboribus item militaribus , in vigilijs , in siti , ut in exercitu , sic in his quoq; princeps Alexander fuit . Quod tum vel imprimis apparuit , cùm per deserta Syriæ , aridaq; loca , agmen duceret siti perditum . Et cùm illi proficieni ultiro quidam haustum aquæ frigidæ offerret ; ille præ se militibus siti jam enectis illud obtulit , reclamante exercitu : Vivas verò ,

inquiunt, modo ipse Alexander: non deerit tibi hic exercitus: quod si tu nobis peribis; exercitus hic una interibit. Tanta erat perseverantia militum illorum, ut foedam mortem non recusarent, modò ab Alexandro vivo non discederent. At hæc tanta militum perseverantia, non aliò, ut vides fuit parta, quam labore ducis; ut mirum jam non sit, Asiam ipsam huic tam excellenti virtuti succubuisse. Contrarijs enim rebus, Alexander aluit virtutem domi & victoriam quæsivit foris. Vicit enim Persas opulentos, inopiâ: Græcos luxuriosos, continentiâ: Indos desides, vigilantiâ: Caucasum denique ipsum, devicit, labore, atq; inediâ. Sic ille obedientiâ, perseverantiâ militum, cum imperium utroq; Oceano terminasset; non solum victor orbis terrarum fuit, sed etiam exemplum victoriosis Regibus est factus: quem ego tibi ideo descriptum propono, ut illius exemplo ætas te ab his quæ magna concupiveris, nèn deterreat: ex hoc enim Rege, disces regna atq; bella à Regibus, animi viribus magis quam corporis administrari. Tu modò ad exemplum Alexandri, subduc corpus tuum libidini, illudq; ut jam

Victoria
Alexandri
ratio.

dixi

dixi in Russiam transfer, ubi algeas, esurias,
ac sitiás, ac ubi non videas formas venustas,
non audias cantilenas, non odores ungventa,
non gustes delicata, non tangas impudica; sed
ea quæ viri fortis & robusti Regis sunt, assi-
duè illie videas, tractes, ac in his sis. Ibi tu
milites hilares ac tui amantes facies: corpora
illorum exercebis, animos parabis onus belli
ferre, ac tibi obedire, tecumq; durare velle
consuefacies. Hostes etiam tui, cum audie-
rint te hac ista continentia laude florere, absti-
nebunt a tuo, atq; item nostro: tuumq; nomē
plus quam arma metuent: ut ita gloriosus Rex
in Polonia regnes, famāq; usqué ad sydera no-
tus fias, tu modò sensum huius gloriæ jam nūc
fideliter degustes, ad eamq; hâc istâ viâ sa-
pientiæ, justitiæ, fortitudinis, atq; continen-
tiæ contendas, quam tibi hoc in scripto fideli-
ter proposui. Noli quærere purpura aut bys-
so laudem apud homines, non inutilem poté-
tiam, non invidiosas opes, non cupiditatem
dominandi præcipitem & lubricam, antefe-
ras veræ, gravi, solidæq; gloriæ; quæ illa sit
summa apud te ac postrema, ut Poloni natum
te sibi atq; datum esse Regem gaudeant, utq;
te cha-

Quibus re-
tionibus Rex
laudé qua-
rat.

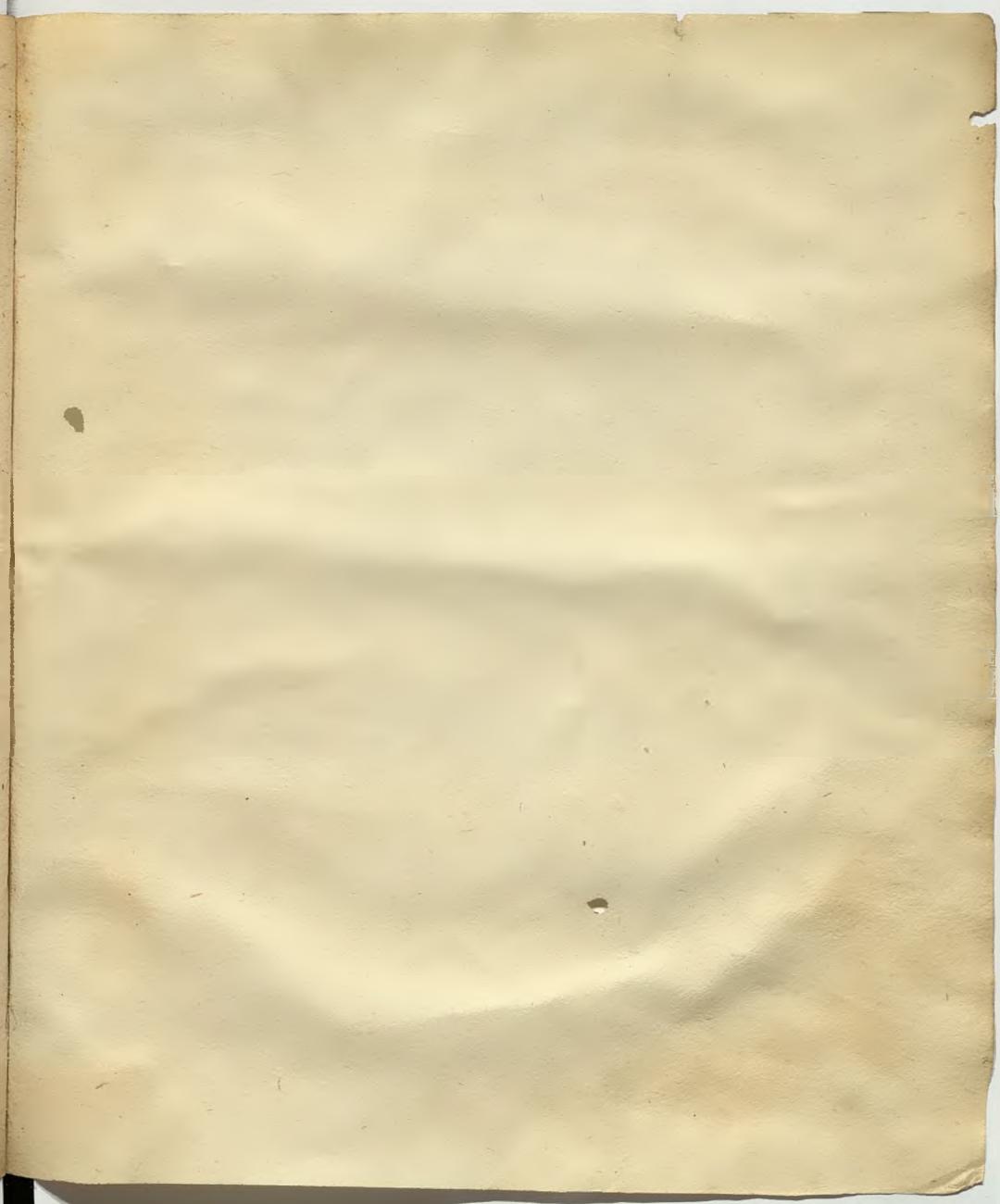
te charum habeant salutaremq; Reipub. esse arbitrentur. Cum hac gloria tu nihil comparandum putas: hanc omnibus opibus tuis præfer, vitâq; ipsa tueare: quam etiam ut conse-
quaris, omnem vim ingenij, quæ summa est in te, in hac ista meditatione consumes.

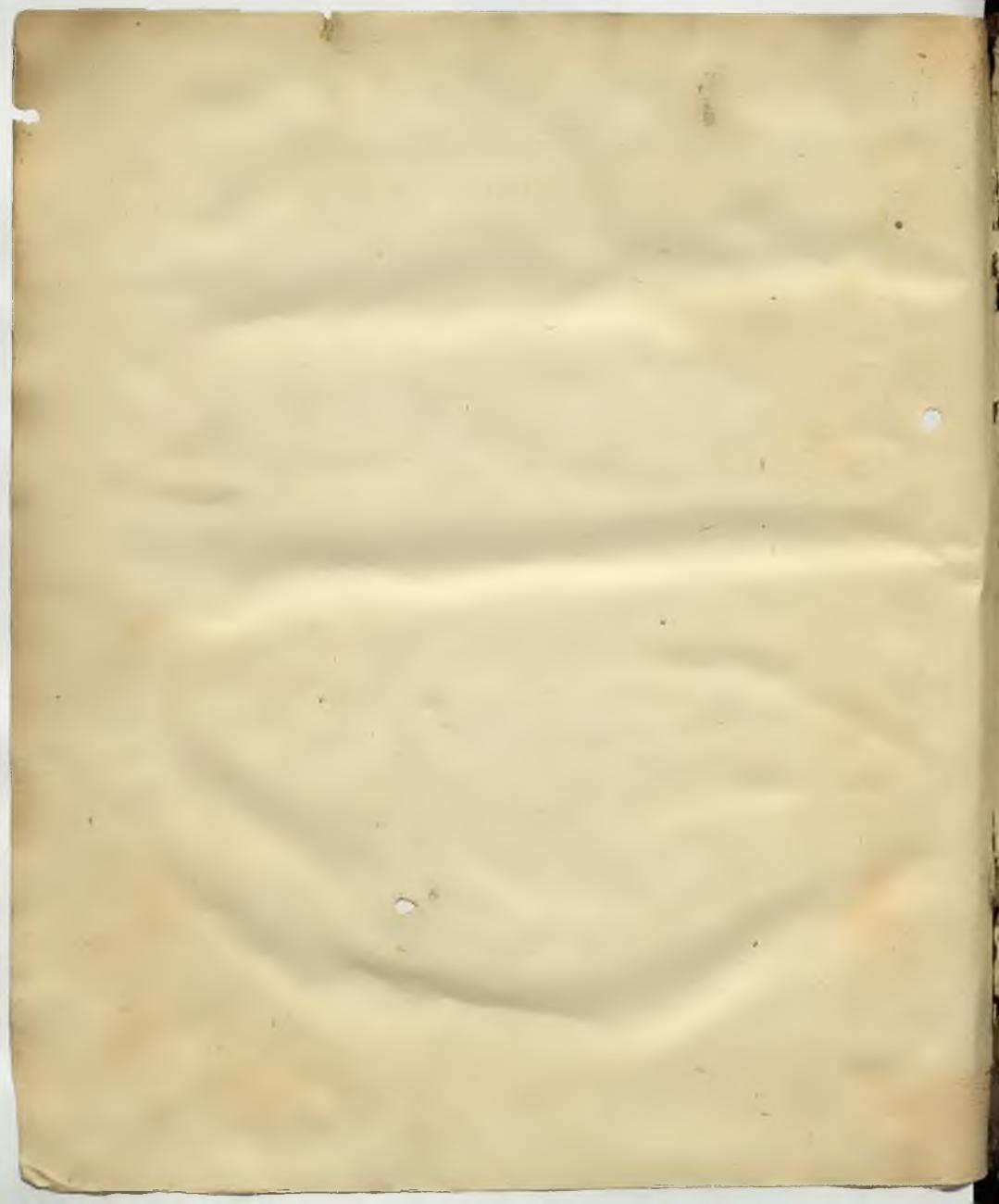
**Conclusio
operis.**

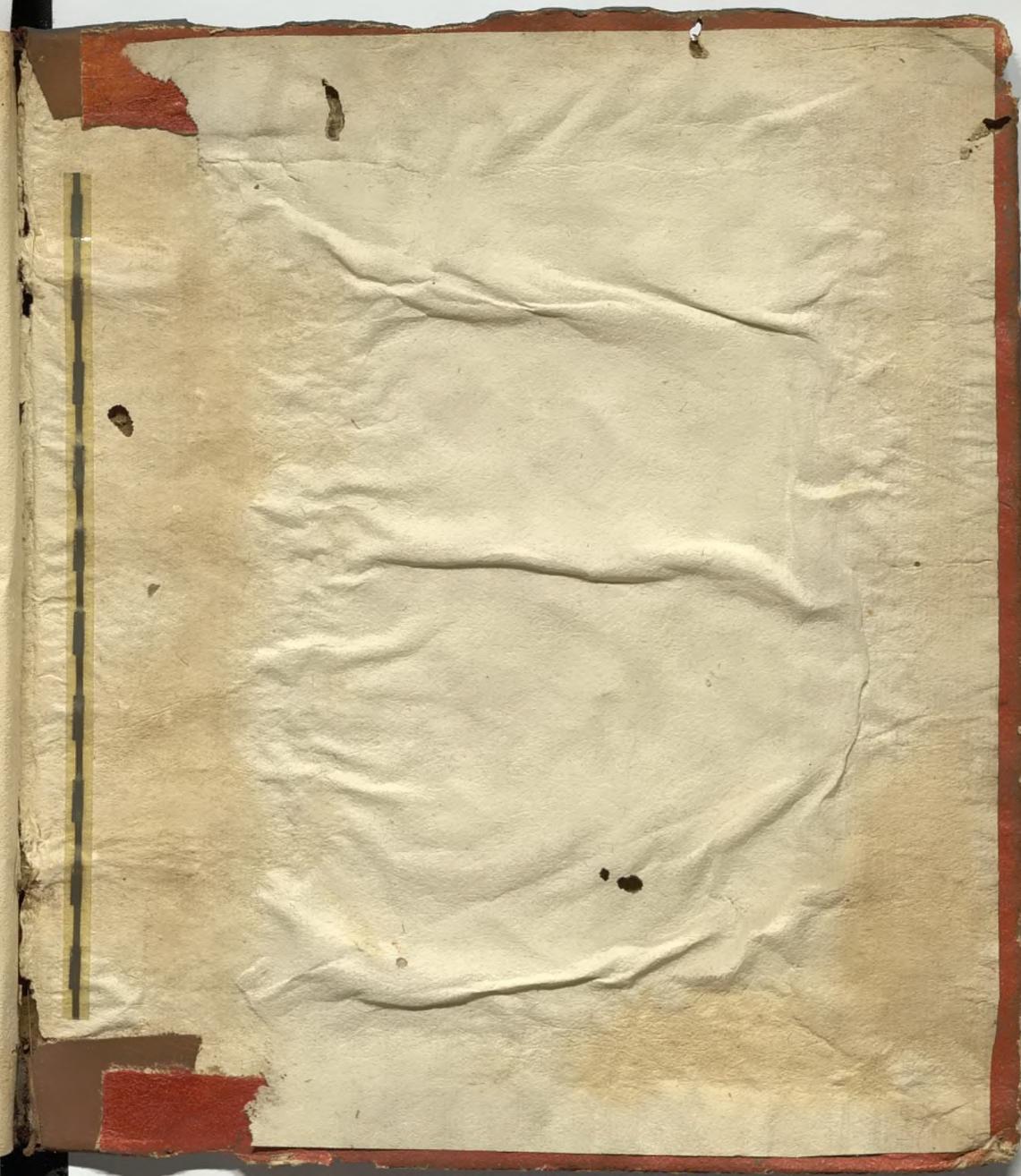
Scriptum etiam hoc meum benignissimè fuscipies, illudq; leges: nec verò requiras ipsius scriptoris nomen, sat tibi sit fidelem subditum tibi tuum esse, qui hæc ad te miserit. Quòd si tu talibus scriptis lætabere, suppeditabit fortasse fides erga te nostra, si non majo-
ra, uberiora certè quidem quām hæc sunt: quæ ad te deinceps mittemus:
tu interea bené vale, felixq;
nobis regna.

F I N I S.

Biblioteka Śląska

220224

I

Storodzka.

